

חוזר ושונה

דרכי חזרה ולימוד של המשנה

בעריכת זאב לבנוני

אתר דעת

תשע"ט

מסכת שביעית

בעריכת זאב לבנוני

הנושאים העיקריים במסכת

- פרק א:** דיני חרישה בשנה השישית
- פרק ב:** עד מתי אפשר לעשות עבודות חקלאיות בשנה השישית ? דין מעשרות ושביעית בירקות שמשרישים עד ראש השנה
- פרק ג:** הוצאת זבל מהשדה בשביעית ובערב שביעית. הוצאת אבנים מהשדה בשביעית, בניית גדר או מרסות בשביעית.
- פרק ד:** עבודות שאפשר לעשותם בשביעית. הכרת טובה לבעל שדה שאוכלים מפירותיו בשביעית, סיוע לעובדי עבירה בשביעית, רמת הבעלות שצריכה להיות לפירות כדי שאפשר יהיה לאכלם בשביעית.
- פרק ה:** ירקות ופירות שגדלים במשך מספר שנים וגדלו גם בשביעית, הממנות ירקות באדמה בשביעית, מכירת כלי עבודה, כדי יין ושמן ובהמות בשביעית. דברים שמוותר לעשות מפני דרכי שלום.
- פרק ו:** דיני שביעית במקומות שונים בארץ ובסוריה, דין בצלים של שישית שצמחו גם בשביעית, דין בצלים של שביעית שצמחו גם בשמינית, קניית ירקות במוצאי שביעית, דין הבאת תרומה מהארץ לחו"ל ומחו"ל לארץ.
- פרק ז:** גידולי שביעית שיש להם דין ביעור וגידולי שביעית שאין להם דין בעור, דיני שביעית לגבי פירות שעושים מהם צבע, דיני סחורה בשביעית, צמחי בושם בשביעית, תערובת של פירות שביעית עם פירות שאינם של שביעית.
- פרק ח:** מגבלות השימוש בפירות שביעית.
- פרק ט:** ירקות שאפשר לקנות מעם הארץ בשביעית, דיני ספיחים בשביעית, שלושה אזורים (ולמעשה תשעה) נפרדים בא"י בנושא ביעור מעשרות, זמן ביעור מעשרות, נושאים הקשורים לרביעה שניה, כיצד היא מצוות ביעור, פירות שניתנו במתנה או נפלו בירושה.
- פרק י:** חובות ששביעית אינה משממת, שטרות חוב שנמסרו לב"ד או מלווה שיש עליו פרוזבול, דיני פרוזבול, דיני כוורת להיות כקרקע, המבקש להחזיר חוב שהשביעית שממה. דברים שהעושה אותם רוח חכמים נוחה ממנו.

פרק א**הנושאים העיקריים בפרק: דיני חרישה בשנה השישית****מושגים:**

כמלוא האורה וסלו: זהו השטח הנדרש לעבודה סביב עץ תאנה. בשטח זה כלול המקום הנדרש עבור אורה התאנים והסל שהוא נותן לתוכו את התאנים. גם אם העץ אינו תאנה, מחשבים את השטח הנדרש לעבודת העץ לצורך דיני שביעית כאילו היה עץ תאנה. כאשר מותר לעבד את העץ בלבד, הכוונה היא שמותר לעבד את השטח הקרוב לעץ כמלוא האורה וסלו.

משנה א: עד מתי מותר לחרוש בשדה האילן בשנה השישית ?**עד אימתי חורשין בשדה האילן ערב שביעית?****בית שמאי אומרים: כל זמן שהוא יפה לפרי.****ובית הלל אומרים: עד העצרת.****וקרובין דברי אלו להיות דברי אלו.**

1 בית שמאי: כל זמן שהחריש טוב לפרי של שנה שישית.

2 בית הלל: עד חג השבועות.

3 שני הזמנים הללו קרובים זה לזה.

משנה ב: בשדה של עצי פרי, האם מותר לחרוש את כל השדה ?**איזהו שדה האילן?****כל שלשה אילנות לבית סאה,****אם ראויין לעשות כפר דבלה של ששנים מנה באיטלקי,****חורשים כל בית סאה בשבילן.****פחות מקאן, אין חורשין להן אלא מלא האורה וסלו חוצה לו.**

1 בשדה תאנים מותר לחרוש את כל השדה אם מתקיימים התנאים הבאים:

1.1 לפחות 3 עצי תאנה נטועים בשטח של בית סאה (50 אמה על 50 אמה).

1.2 כל עץ (יש סוברים 3 עצים יחד) נותן פרי של ככר דבלה, שמשקלו 60 מנה איטלקי (כ-24 ק"ג).

2 אם לא מתקיימים התנאים הנ"ל, מותר לחרוש בשישית רק כמלוא האורה וסלו (ראה מושגים).

משנה ג: דין חרישת אילנות סרק כדין אילנות פרי**אחד אילן סרק ואחד אילן מאכל, רואין אותן כאילו הם תאנים.****אם ראויים לעשות כפר דבלה של ששנים מנה באיטלקי, חורשים כל בית סאה בשבילן.****פחות מקאן, אין חורשים להם אלא לצרכן.**

1 בין אם האילנות הם אילנות סרק ובין אם הם אילנות פרי, רואים אותם כאילו הם עצי תאנה.

2 אם נטועים 3 עצים בבית סאה:

2.1 אם הם ראויים לתת ככר דבלה, אפשר לחרוש את כל השדה.

2.2 אם לא, מותר לחרוש רק כמלוא האורה וסלו.

משנה ד: דיני חרישה בשישית, בהתחשב במספר העצים הנמצאים בשדה.

היה אחד עושה כפר דבלה ושנים אין עושין, או שנים עושין ואחד אינו עושה,

אין חורשין להם אלא לצרכן.

עד שיהיו משלונטה עד תשעה.

היו עשרה, מעשרה ולמעלה,

בין עושין בין שאינן עושין, חורשין כל בית סאה בשבילן.

שנאמר (שמות לד, כא): "בחריש ובקציר תשבתי",

אין צריך לומר חריש וקציר של שביעית,

אלא חריש של ערב שביעית שהוא נכנס בשביעית,

וקציר של שביעית שהוא יוצא למוצאי שביעית.

רבי ישמעאל אומר:

מה חריש רשות, אף קציר רשות,

יצא קציר העמר.

1 אם יש 3 אילנות, ורק אחד או שניים מהם מניבים ככר דבלה,

מותר לחרוש רק כמלוא האורה וסלו.

2 אם מספר האילנות הוא בין 3 ל-9, ויש 3 שמניבים כנדרש, חורשים כל השדה בעבורם.

3 עשרה אילנות ומעלה אפילו אינם מניבים פרי, חורשים כל השדה בעבורם.

כותרת נוספת: מה לומדים מהביטוי "בחריש ובקציר תשבתי" ?

1 תנא קמא:

1.1 שאסור לחרוש את הקרקע בשישית, אם זה מועיל לשביעית.

1.2 שאסור לקצור בשמינית את מה שגדל בשביעית.

2 ר' ישמעאל:

2.1 חריש וקציר שהם רשות אסורים בשבת.

2.2 קציר העומר שהוא מצוה מותר בשבת.

משנה ה: דין 3 אילנות בשטח בית סאה השיכים ל- 3 אנשים שונים

שלש אילנות של שלש אנטים, הרי אלו מצטרפין, וחורשין כל בית סאה בשבילן.

וכמה יהא ביניהם?

רבן גמליאל אומר: כדי שיהא הבקר עובר בכליו.

אם הם מניבים פירות כנדרש, מצטרפים ומותר לחרוש כל השטח בעבורם.

כותרת נוספת: המרחק המינימלי בין 2 עצים כדי שיחשב לשדה האילן

רבן גמליאל:

כדי שיוכל צמד בקר יחד עם המחרשה שלו לעבור בין העצים (ושעורו 4 אמות).

משנה ו: דין חרישה בשנה השישית בשדה שיש בו נטיעות (שעדיין אינן אילנות)**עָשָׂר נְטִיעוֹת,****מְפֹרָזוֹת בְּתוֹךְ בֵּית סָאָה, חוֹרְשֵׁין כָּל בֵּית סָאָה בְּנֻבְלִין עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה.****הָיוּ עֲשׂוּיֹת שׂוֹרָה וּמְקֻפּוֹת עֲמָרָה, אֵין חוֹרְשֵׁין לָהֶם אֶלָּא לְצָרְכָן.**

1 עשר נטיעות בשדה של בית סאה:

1.1 אם הם מפוזרים בכל השטח, חורשים בעבורם את כל השטח, עד ראש השנה.

1.2 אם הם נטועים בשורה, או מוקפים גדר, מותר לחרוש רק כל עץ לצורכו.

משנה ז: דין שדה שיש בו נטיעות וגם דלועים**הַנְּטִיעוֹת וְהַדְּלוּעִים מְצַטְרְפִין לְתוֹךְ בֵּית סָאָה.****רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:****כָּל עֲשָׂרָה דְּלוּעִים לְבֵית סָאָה, חוֹרְשֵׁין כָּל בֵּית סָאָה עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה.**

1 תנא קמא (ואין הלכה כמותו):

אם יש גם נטיעות, הדלועים מצטרפים לעשרה, וחורשים כל בית סאה.

2 רבן שמעון בן גמליאל:

גם אם יש 10 דלועים (ללא נטיעות) חורשים כל בית הסאה עד ראש השנה.

משנה ח: עד מתי נחשבים העצים לנטיעות ולא לאילנות ?**עַד אֵימְתֵי נִקְרְאוּ נְטִיעוֹת?****רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיִּהְיֶה.****רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: בֵּת שְׁבַע שָׁנִים;****רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: נְטִיעָה כְּנֻמָּה.****אֵילָן שְׁנֹנְמָם וְהוֹצִיא חֲלִיפִין,****מְטַפַּח וְלִמְטָה, כְּנְטִיעָה,****מְטַפַּח וְלִמְעָלָה, כְּאֵילָן; דְּבָרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן.**

1 ר' אלעזר בן עזריה (ואין הלכה כמותו): עד שהפירות יהיו חולין (שנה חמישית).

2 ר' יהושע (ואין הלכה כמותו): עד שנה שביעית.

3 ר' עקיבא: כל זמן שבני אדם קוראים לאילן נטיעה.

כותרת נוספת: דין עץ שנכרת גזעו והוציא ענפים חדשים.

רבי שמעון:

1 אם נשאר מהגזע פחות מטפח מהקרקע, העץ נחשב כנטיעה.

2 אם נשאר מהגזע טפח ומעלה, הוא נחשב כאילן.

פרק ב

הנושאים העיקריים בפרק: עד מתי אפשר לעשות עבודות חקלאיות בשיעית ?
דין מעשרות ושביעית בירקות שמשרישים עד ראש השנה.

מושגים:

שדה הלבן: שדה תבואה או שדה קמניות.
שדה שלחין: שדה שבה הגידולים מתבססים על השקיה מלאכותית.
שדה בעל: שדה המסתפקת במי גשמים, אלא שירקות הגדלים בה צריכים תוספת השקיה.
הברכה: כופפים זמורת גפן ומכסים אותה באדמה, מוציאים את ראשה מצד אחר.
- והיא מכה שורשים וצומחת ממקומה החדש.

משנה א: עד מתי מותר לחרוש בשנה השישית בשדה הלבן ?

עד אימתי חורשין בשדה הלבן ערב ושביעית?

עד שתכלה הלחה,

כל זמן שגבי אדם חורשים לטע במקשאות ובמדלעות.

אמר רבי שמעון: נתת תורת כל אחד ואחד בידו! אלא:

בשדה הלבן עד הפסח, ובשדה האילן עד עצרת.

1 תנא קמא: כל זמן שיש עדיין לחלוחית בקרקע, דהיינו:

שעדיין חורשים בשדה קישואים או דלועים.

2 ר' שמעון: אם כך כל אחד יקבע את הדין לעצמו, אלא:

2.1 בשדה הלבן, עד פסח.

2.2 בשדה האילן עד העצרת.

משנה ב: סוגי עבודות שאפשר לעשותם עד ר"ה של שביעית

מיבלין,

ומעדרין במקשאות ובמדלעות עד ראש השנה.

וכן בבית השלחין.

מיבלין,

מפרקין,

מאבקיין,

מעשנין עד ראש השנה.

רבי שמעון אומר: אף נוטל הוא את העלה מן האשכול בשביעית.

1 מפזרים זבל בשדות.

2 עודרים בשדה קישואים ובשדה דלועים סביב קלחי הקישואים והדלועים.

3 עודרים בשדה שלחין.

4 חותכים את היבלות של האילן ("מיבלין").

5 ונוטלים עלים מעל האילן ("מפרקין").

מסכת שביעית

בעריכת זאב לבנוני

- 6 מכסים בעפר דק את שורשי האילן שהתגלו ("מאבקין").
 7 מעלים עשן תחת האילן להמית תולעים שבו ("מעשנין").
 8 רבי שמעון (ואין הלכה כמותו): נטילת עלים מהאשכול מותרת אף בשביעית.

משנה ג: המשך סוגי עבודות שאפשר לעשותם עד ר"ה**מסקלין עד ראש השנה.****מקרסמין.****מזרדין.****מפסלין עד ראש השנה.****רבי יהושע אומר: קזרודה וכפסולה של חמישית, כך של ששית.****רבי שמעון אומר: כל זמן שאני רשאי בעבודת האילן, רשאי אני בפסולו.**

- 1 מסקלים את האבנים.
 2 חותכים ענפים יבשים ("מקרסמין").
 3 קוצצים ענפים לחים ("מזרדין").
 4 הורדת פסולת מן האילן:
 4.1 תנא קמא: מותר עד ר"ה.
 4.2 רבי יהושע (ואין הלכה כמותו):
 כשם שנטילת פסולת של חמישית מותרת בשישית, כך של ששית מותרת גם בשביעית.
 4.3 רבי שמעון (ואין הלכה כמותו): מותר עד עצרת כדין כל עבודות האילן.

משנה ד: המשך סוגי עבודות שאפשר לעשותם עד ר"ה**מזמין את הנטיעות,****וכורכין אותן,****וקוטמין אותן,****ועושין להן בתים,****ומשקין אותן עד ראש השנה.****רבי אלעזר בר צדוק אומר: אף משקה הוא את הנוף בשביעית, אבל לא את העקר.**

- 1 נטיעה שנשרה קליפתה, אפשר להדביק זבל במקום הקילוף כדי להבריאה, ("מזהמים").
 2 אפשר לעטוף נטיעה במטלית להגן עליה מפני החמה או מפני הצינה ("כורכים").
 3 אפשר לחתוך ראשי הענפים של האילן ("קוטמים").
 4 מותר לעשות לאילנות סוכה כדי להגן עליהם מפני החמה או מפני הצינה.
 5 בעניין השקיה:
 5.1 תנא קמא: מותר להשקות את נוף האילן והמים יורדים ומשקים גם את גוף האילן.
 5.2 רבי אליעזר בר צדוק: אפילו בשביעית מותר להשקות את הנוף, אבל לא את השורשים.

משנה ה': דין עבודות הנעשות בפני תאנה

**סָכִין אֶת הַפְּגִים וּמִנְקָבִים אוֹתָן עַד רֵאשׁ הַשָּׁנָה.
פְּגִי עָרֵב נְשִׁיעִית נִשְׁכָּנְסוּ לְנְשִׁיעִית, וְשֶׁל שְׁבִיעִית נִשְׁכָּאוּ לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית,
לֹא סָכִין וְלֹא מִנְקָבִין אוֹתָן.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
מְקוֹם שֶׁנִּהְיָ לְסוּף, אֵינָן סָכִין, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲבוּדָה.
מְקוֹם שֶׁנִּהְיָ לְשֵׁלָא לְסוּף, סָכִין.**

רַבִּי שִׁמְעוֹן מְחִיר בְּאֵילָן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רֵשָׁאֵי בְּעֲבוּדַת הָאֵילָן.

- 1 מותר לסוך ולנקב פגי תאנה עד ראש השנה כדי שימהרו להבשיל.
2 פגי שישית שיבשילו רק בשביעית, ופגי שביעית שיבשילו רק בשמינית:
2.1 תנא קמא: אסור לסוך ולנקב פגי שביעית בשישית, ופגי שביעית בשמינית.
2.2 ר' יהודה: לגבי פגי שישית שיבשילו רק בשביעית:
2.2.1 מקום שנוהגים לסוך פגים, זה נחשב כעבודת השדה, ואסור לסוך בשישית.
2.2.2 מקום שנהגו שלא לסוך, מותר לסוך פגי שישית שנכנסים לשביעית.

כותרת נוספת: עבודות באילן עצמו מיד במוצאי שביעית

רבי שמעון: מותר לעשות עבודות באילן עצמו, אפילו אם יש על האילן פירות.

משנה ו': דין נטיעה, הברכה או הרכבה בשישית

**אֵין נוֹמְעִין, וְאֵין מְכַרְיִין, וְאֵין מְרַכְבִּין עָרֵב נְשִׁיעִית, פְּחוֹת מְשֻׁלְשִׁים יוֹם לְפָנֵי רֵאשׁ הַשָּׁנָה.
וְאִם נִמְטַע אוֹ הִכְרִיךְ אוֹ הִרְכִּיב, יַעֲקֹר.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל הִרְכָּבָה שֶׁאֵינָה קוֹלְטַת לְשֵׁלָשָׁה יָמִים, נֹשֵׁב אֵינָה קוֹלְטַת.
רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: לְנִשְׁתֵּי שָׁבָתוֹת.**

1 תנא קמא:

- 1.1 אסור לנטוע, להכריך או להרכיב פחות מ- 30 יום לפני ר"ה.
1.2 אם עשה יעקור.
2 ר' יהודה:
2.1 הרכבה שאינה נקלטת ב- 3 ימים הראשונים שוב אינה נקלטת.
2.2 מותר 3 ימים קודם ר"ה, פחות מכן אסור.
3 ר' יוסי ור' שמעון: אסור שבועיים לפני ר"ה.

משנה ז': דין אורז, דוחן, פרגים ושומשומים לעניין מעשרות

**הָאֲרֵז וְהַדְּחַן וְהַפְּרָגִין וְהַשִּׁמְשָׁמִין, שֶׁהִשְׁרִישוּ לְפָנֵי רֵאשׁ הַשָּׁנָה,
מִתְעַשְׂרִין לְשַׁעֲבֵר,
וּמִתְרִין בְּשְׁבִיעִית.**

וְאִם לֹא,

אֲסוּרִין בְּשִׁבְעֵית,

וּמִתְעַשְׂרִין לְשָׁנָה הַבָּאָה.

1 אם צמחים או הכו שורשים לפני ר"ה:

1.1 הם נחשבים כשייכים לשנה קודמת לעניין מעשרות.

1.2 אין להם קדושת שביעית.

2 אם צמחים או הכו שורשים לאחר ר"ה:

2.1 לגבי ר"ה של שנת שביעית, חלה עליהם קדושת שביעית.

2.2 בשנה רגילה הם נחשבים כשייכים לשנה הבאה לעניין מעשרות.

משנה ח: דיני פול המצרי ואפונים הגמלונין לעניין מעשרות

רַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁזוּרִי אוֹמֵר: פּוֹל הַמְצָרִי,

שְׁזָרְנוּ לְזֶרַע בְּתַחֲלָה, כִּיּוֹצֵא בָהֶן.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֲפוּנֵין הַגְּמֻלוּנִין, כִּיּוֹצֵא בָהֶן.

רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֲפוּנֵין הַגְּמֻלוּנִין, מִשְׁתַּרְמְלוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה.

1 פול המצרי:

1.1 ר' שמעון שזורי:

1.1.1 אם זרעו כדי להוציא ממנו זרע לזריעה, הולכים בו אחר זמן השרשה (כמו במשנה הקודמת).

1.1.2 אם זרעו לשם ירק הולכים בו אחר לקיטה.

2 אפונים הגמלונין:

2.1 ר' שמעון: הולכים בהם אחר זמן השרשה (כמו במשנה הקודמת).

2.2 ר' אלעזר: הולכים בהם אחר זמן שעושים תרמילים.

משנה ט: דין בצלים שאין עושים זרעים ובפול המצרי שמונו מהם השקיה

הַבְּצָלִים הַסְּרִיסִים וּפּוֹל הַמְצָרִי,

שִׁפְנוּ מֵהֶם מֵיִם שְׁלֵטִים יוֹם לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה,

מִתְעַשְׂרִין לְשַׁעֲבֵר,

וּמִתְרִים בְּשִׁבְעֵית.

וְאִם לֹא,

אֲסוּרִים בְּשִׁבְעֵית,

וּמִתְעַשְׂרִין לְשָׁנָה הַבָּאָה.

וְשֵׁל בְּעַל,

שִׁפְנוּ מֵהֶם מֵיִם שְׁתֵּי עוֹנוֹת; דְּבָרֵי רַבִּי מְאִיר.

וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: שְׁלַט.

1 בשדה שלחין:

1.1 אם מנע מהם מים 30 יום לפני ראש השנה (ע"י כך יצאו מתורת ירקות):

מסכת שביעית

בעריכת זאב לבנוני

- 1.1.1 מעשרים מהם בהתאם לשנה שקדמה לר"ה.
 1.1.2 מותרים בשביעית.
 1.2 אם לא מנע מהם מים במשך 30 יום לפני ר"ה:
 1.2.1 הם נחשבים כגידולי שביעית, ואסורים בשביעית.
 1.2.2 בשנה רגילה מעשרים מהם בהתאם לשנה שלאחר ר"ה.
 2 בשדה בעל (המסתפקת במי גשמים):
 2.1 רבי מאיר (ואין הלכה כמותו):
 אם מנע מהם מים 2 עונות, דינם כפירות של שנה קודמת.
 2.2 חכמים: אם מנע מהם מים 3 עונות, דינם כפירות של שנה קודמת.

משנה י': דיני דלועים ואורז בשביעית**הַדְּלוּעִין וְשִׁמְעוֹן לְזֵרַע,****אִם הִקְשׁוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְנִפְסְלוּ מֵאֶכֶל אָדָם, מִתָּר לְקִיּוֹן בְּשִׁבְעִית.****וְאִם לֹא, אֲסוּר לְקִיּוֹן בְּשִׁבְעִית.****הַתְּמָרוֹת שֶׁלֶּהֶן אֲסוּרוֹת בְּשִׁבְעִית.****וּמִרְבִּיצִין בְּעֵפֶר לְבָן; דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן.****רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹסֵר.****מְמַרְסִין בְּאֵרֶז בְּשִׁבְעִית.****רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֲבָל אֵין מְכַסְּחִין.**

1 דלועים שנזרעו בשישית לשם זרעים ולא לשם פירות:

- 1.1 אם התקשו לפני ר"ה, ואינם ראויים לאכילה,
 הם נחשבים לפירות שישית, ומותר לקיימם לזרע.
 1.2 אם התקשו לאחר ר"ה, הם נחשבים לפירות שביעית ואסור לקיימם לזרע.
 2 ציצי הדלועים ("תמרות") דינם כפירות שביעית (אף לאחר שנתקשו הדלועים).
 3 השקית שדה לבן (**ראה מושגים**):
 3.1 ר' שמעון: מותר להשקותו.
 3.2 ר' אליעזר בן יעקב (ואין הלכה כמותו): אסור להשקותו.
 4 אורז שהשריש לפני ר"ה:
 4.1 מותר להשקותו ("ממרסין") בשביעית.
 4.2 ר' שמעון: אין לחתוך ("מכסחין") את עלי האורז, כדי להשביחו.

פרק ג

הנושאים העיקריים בפרק: טפול בערמות זבל בשדה בשביעית ובערב שביעית, הוצאת אבנים מהשדה בשביעית, בנית גדר או מרסות בשביעית.

מושגים:**אבני כתף:** אבנים כבדות שנושאים על הכתף.**משנה א:** הכנת ערימות זבל (אשפתות) בשדה בשביעית לצורך זיבול שנה שמינית**מאימתי מוציאין זבלים לאשפתות?****משפסקו עובדי עבודה, דברי רבי מאיר.****רבי יהודה אומר: משייבש הפתוק.****רבי יוסי אומר: משייקשור.**

מאיזה זמן מותר להוציא זבלים בשביעית לערימות לצורך שנה שמינית?

1 ר' מאיר: משעה שנוכרים או עובדי עבירה יפסיקו לעבד את שדותיהם בשביעית.

2 ר' יהודה: משעה שמתייבש הזבל שמשתמשים בו בשנה שביעית.

3 ר' יוסי: משעה שהזבל מתייבש, כך שיש בו כבר מיני קשרים.

משנה ב: מספר ערימות הזבל וגודלם שאפשר לשים בשדה בשביעית לצורך שמינית**עד כמה מזבלין?****עד שלש עלש אשפתות לבית סאה,****של עשר עשר משפלות של לתך לתך.****מוסיפין על המשפלות, ואין מוסיפין על האשפתות.****רבי שמעון אומר: אף על האשפתות.**

1 תנא קמא:

1.1 עד 3 ערימות ("אשפתות") של זבל בשטח של בית סאה,

1.2 שבכל ערימה יש לפחות 10 קופות ("משפלות") של 15 סאה ("לתך").

1.3 אפשר להגדיל כל ערימה, אבל לא את מספר הערימות.

2 ר' שמעון (ואין הלכה כמותו): אפשר להגדיל גם את מספר הערימות.

משנה ג: דינים נוספים בנושא הוצאת הזבל בשביעית**עושה אדם את שדהו שלש שלש אשפתות לבית סאה.****יתר מכן, מחציב, דברי רבי שמעון.****וחכמים אוסרין,****עד שיעמיק שלשה,****או עד שייגביה שלשה.****עושה אדם את זבלו אוצר.****רבי מאיר אוסר,****עד שיעמיק שלשה,****או עד שייגביה שלשה.****היה לו דבר מעט, מוסיף עליו והולך.**

רבי אלעזר בן עזריה אוסר,

עד נשיעמיק נשלשה,

או עד נשיגביה נשלשה,

או עד נשיתן על הסלע.

1 האם אפשר לשים יותר מ-3 ערימות של זבל לבית סאה?

1.1 ר' שמעון (ואין הלכה כמותו):

אפשר, אם מניח את הערימות בצורת רגלי חצובה.

1.2 חכמים: אסור אלא אם כן, יעשה אחת מ-2 הדברים הבאים:

1.2.1 יכניס את הערימות בבור עמוק לפחות 3 טפחים מהקרקע.

1.2.2 ישים את הערימות במקום המוגבה מהקרקע לפחות 3 טפחים.

2 האם אפשר לעשות ערימה אחת גדולה?

2.1 תנא קמא: מותר.

2.2 ר' מאיר (ואין הלכה כמותו): אסור אלא אם כן:

2.2.1 יכניס את הזבל לבור עמוק לפחות 3 טפחים

2.2.2 או ישים אותה במקום גבוה 3 טפחים.

3 האם אפשר להוציא לשדה את כמות הזבל המותרת, בכמויות קטנות ולא בבת אחת?

3.1 תנא קמא: אפשר, ובהדרגה ישלים את כל הכמות הנדרשת.

3.2 ר' אלעזר בן עזריה: אסור אלא אם כן יעשה אחד מהדברים הבאים:

3.2.1 יכניס את הזבל לבור עמוק לפחות 3 טפחים בקרקע.

3.2.2 ישים את הזבל במקום המוגבה לפחות 3 טפחים מעל הקרקע.

3.2.3 ישים את הערימה על גבי סלע שאינו ראוי לזריעה.

משנה ד: כיצד ניתן להפוך שדה בשביעית לדייר לצאן?

המדיר את שדהו,

עושה סהר לבית סאתים,

עוקר שלש רוחות ומניח את האמצעית,

נמצא מדיר בית ארבעת סאין.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: בית נמונת סאין.

היתה כל שדהו בית ארבעת סאין, משני ממונה מקצת, מפני מראית העין,

ומוציא מן הסהר ונותן לתוף שדהו כדרך המזבלין.

1 תנא קמא:

1.1 עושה גדר ("סהר") לשטח של בית סאתיים ומדייר אותה (מכניס לתוכה את הדייר).

1.1.1 לאחר שדייר בית סאתיים, מעביר 3 דפנות לצד השני ומניח את המחיצה האמצעית.

1.2 יכול לדייר בצורה זו עד 4 בתי סאה.

2 רבן שמעון בן גמליאל (ואין הלכה כמותו): יכול לדייר עד 8 בתי סאה.

מסכת שביעית

בעריכת זאב לבנוני

- 3 אם גודל שדהו רק 4 בתי סאה, חייב לשייר קצת שטח פנוי, מפני מראית עין.
4 אם התמלא השטח שגידר בזבל, יכול להוציאו לשאר השדה לפי השיעור של 3 ערימות לבית סאה.

משנה ה': חציבת אבנים בשביעית מסלע שנמצא בשדה**לא יפתח אדם מחצב בתחלה לתוך שדהו,****עד שיהיו בו:****שלש מרביות, ושהן שלש על שלש על רום שלש.****ושערן עשרים ושבט אבנים.**

לא יחצוב אדם אבנים מסלע בחצרו אם לא חצב קודם שביעית, אלא אם:

1. ניתן לחצוב ממנו לפחות:
  - 1.1. שלוש שורות ("מרביות") של אבנים זו על גבי זו.
  - 1.2. שהן יחד 3 אמות באורך, 3 ברוחב ו 3 בגובה.
2. שער הסלע הזה הוא 27 אבנים שכל אחת אמה מעוקבת.

משנה ו': דין סילוק גדר אבנים שנמצאת בשדה, כולל האבנים הקטנות שבגדר**גדר שיש בו עשר אבנים ושל משאוי שנים שנים, הרי אלו ינטלו.****ושער גדר עשרה טפחים.****פחות מכן,****מחצב, ונוממו עד פחות מהארץ טפח.****במה דברים אמורים?****מתוך שטח,****אבל מתוך שטח חבירו, מה שהוא רוצה יטל.****במה דברים אמורים?****בזמן שלא התחיל בו מערב שביעית,****אבל אם התחיל בו מערב שביעית, מה שהוא רוצה נוטל.**

- 1 אפשר לסלק את גדר האבנים אם מתקיימים שני התנאים הבאים:
- 1.1 יש בגדר לפחות 10 אבנים שכדי לשאת כל אחת מהן צריך לפחות 2 אנשים.
  - 1.2 גובה הגדר לפחות 10 טפחים.
- 2 אם לא מתקיים אחד מהתנאים דלעיל:
- 2.1 אפשר לסלק, ובלבד שישאר מאבני הגדר לפחות טפח מעל הקרקע.
  - 3 במה דברים אמורים שחייב להשאיר טפח אבנים מעל הקרקע:
    - 3.1 אם הגדר היא בשדה שלו.
    - 3.2 אם הגדר בשדה חברו מסלק כמה שרוצה.
  - 4 במה דברים אמורים שיש מגבלת סילוק אבנים בשדה שלו?
    - 4.1 אם לא התחיל בסילוק האבנים בערב שביעית.
    - 4.2 אם התחיל לסלק כבר בשישית, מסלק כמה שרוצה.

משנה ז: דין סילוק אבנים מהשרה בשביעית

אֲבָנִים שֶׁעָנְעָתָן הַמְחַרְשָׁה, או שֶׁהָיוּ מְכֻסּוֹת וְנִתְגַלְּוּ, אִם יֵשׁ בָּהֶן נְשִׁימִים שֶׁל מִשְׁאֵי שְׁנַיִם שְׁנַיִם, הָרִי אֵלוֹ יִנְטְלוּ. הַמְסַקֵּל אֶת שְׂדֵהוּ,

נוטל אֶת הָעֲלִיּוֹנוֹת וּמֵיֵחַ אֶת הַנוֹנְעוֹת בְּאֶרֶץ.

וְכֵן גִּרְגֵר שֶׁל צְרוּרוֹת או גַּל שֶׁל אֲבָנִים,

נוטל אֶת הָעֲלִיּוֹנוֹת וּמֵיֵחַ אֶת הַנוֹנְעוֹת בְּאֶרֶץ.

אִם יֵשׁ תַּחְתֵּיהֶן סֵלַע או קֶשׁ, הָרִי אֵלוֹ יִנְטְלוּ.

- 1 אבנים שהיו מכוסות ונתגלו או שזעזעה אותם המחרשה,
- אפשר לסלקם אם יש לפחות 2 אבנים שכדי לשאת כל אחת מהן צריך לפחות 2 אנשים.
- 2 המפנה אבנים משדה כיוון שהוא צריך את האבנים ("המסקל"):
לוקח את העליונות, ומשאיר את התחתונות הנוגעות בקרקע.
- 3 המפנה גל של אבנים קטנות ("גרגר של צרורות"), או גדולות ("גל של אבנים"):
3.1 נוטל את העליונות, ונניח את התחתונות הנוגעות בקרקע.
- 4 אם יש תחת האבנים סלע או קש אפשר לסלק את כל האבנים.

משנה ח: דין בנית מדרגות בואדיות בשביעית ובערב שביעית

אִין בּוֹנִין מִדְּרָגוֹת עַל פִּי הַגְּאִיּוֹת עֵרֵב שְׁבִיעִית מְשַׁפְּסְקוּ הַגְּשָׁמִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְתַקֵּן לְשְׁבִיעִית.

אָבֵל בּוֹנֵה הוּא בְּשְׁבִיעִית מְשַׁפְּסְקוּ הַגְּשָׁמִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְתַקֵּן לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. וְלֹא יִסְמַךְ בְּעֶפְרָה, אָבֵל עוֹשֶׂה הוּא חֵיץ.

כָּל אֲבֵן שֶׁהוּא יָכוֹל לְפָנְשׁוֹת אֶת יָדוֹ וְלִמְלָה, הָרִי זֶה תִּנְטֵל.

- 1 אין לבנות בשישית בגאיות מדרגות לאחר שפסקו הגשמים, שנראה כהכנה להשקיה בשביעית.
- 2 אפשר לבנות מדרגות בשביעית לאחר שפסקו הגשמים עבור מוצאי שביעית.
- 3 כשבונה את המדרגות בשביעית:
3.1 אינו מחזקו בעפר או בטיט.
- 3.2 מותר לעשות מחיצה ("חיץ") ע"י שמסדר את האבנים זו על גבי זו.
- 3.3 יכול לקחת אבנים לצורך בנית הקיר עד מקום שידו מגיעה (מהקיר).

משנה ט: סוגי האבנים שאפשר להוציא מהשרה בערב שביעית ובשביעית

אֲבָנֵי כְּתֵף בְּאוֹת מְכָל מְקוֹם.

וְהַקְּבָלָן מִבֵּיא מְכָל מְקוֹם.

וְאֵלוֹ הֵן אֲבָנֵי כְּתֵף?

כָּל שֶׁאֵינָהּ יְכוּלָה לְהִנְטֵל בְּאַחַת יָד, דְּבָרֵי רַבֵּי מְאִיר.

מסכת שביעית

בעריכת זאב לבנוני

רבי יוסי אומר: אבני כתף כְּשֶׁמֶן, כָּל נֶשֶׁהָן נִטְלוֹת נְשָׂמִים שֶׁלֶשׁ עַל הַכֶּתֶף.

1 אבני כתף (ראה מושגים) אפשר להוציא בין משדה שלו ובין משדה חברו.

(בשל גודלן ברור שהן מיועדות לבניין)

2 קבלן בנין יכול להוציא אבנים מכל מקום, בין אבנים גדולות ובין קטנות.

3 מהן אבני כתף?

3.1 רבי מאיר: אבנים בגודל כזה שאין אדם יכול ליטול אחת מהן ביד אחת.

3.2 רבי יוסי: אבנים בגודל כזה שאדם יכול לקחת מהם 2-3 על הכתף.

משנה י: דין בניית גדר בשביעית בינו ובין רשות הרבים**הבונה גדר בינו ובין רשות הרבים, מתר להעמיק עד הסלע.****מה יעשה בעפר?****צוברו ברשות הרבים ומתקנו, דברי רבי יהושע.****רבי עקיבא אומר:****כִּדְרֵךְ נִשְׂאִין מִקְלָקְלִין בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, כִּף לֹא יִתְקֵנוּ.****מה יעשה בעפר? צוברו בתוך שדהו כִּדְרֵךְ הַמְּזַבְּלִין.****וכן החופר בור ונשים ומערה.**

1 מותר להעמיק חפירה עבור גדר זו עד הסלע (אינו חשוד לזרוע ליד רשות הרבים).

2 לגבי העפר שהוציא מהחפירה:

2.1 ר' יהושע (ואין הלכה כמותו): צוברו ברשות הרבים ואח"כ מתקן בו גומות ברשות הרבים.

2.2 ר' עקיבא:

2.2.1 אין רשות לקלקל ברשות הרבים, (גם אם אח"כ יישר את ערימות העפר).

2.2.2 מותר לערם את העפר בערימות בתוך חצירו בדרך שמערם ערימות זבל.

3 מחלוקת זו בין רבי יהושע ורבי עקיבא קיימת גם בשנה רגילה לגבי חופר בור, שיח או מערה.

פרק ד**הנושאים העיקריים בפרק: עבודות שאפשר לעשותם בשביעית, הכרת טובה לבעל שדה שאוכלים****מפירותיו בשביעית, סיוע לעובדי עבירה בשביעית, רמת הבשלות שצריכה****להיות לפירות כדי שאפשר יהיה לאכלם בשביעית.****מושגים:****אסור להפסיד פירות שביעית: יש לאכול פירות שביעית רק לאחר שיבשילו, אחרת זה יחשב להפסד****פירות שביעית. פירות שגם בשנה רגילה נוהגים לאכלם אכילת ארעי****בשדה, קודם שיבשילו לגמרי, מותר גם בשביעית לאכלם אכילת ארעי**

מסכת שביעית

בעריכת זאב לבנוני

בעודם בשדה. משניות ז-מ, עוסקות בהגדרת רמת בשלות הפירות המתירה
אכילתם בשדה, ומצב הבשלות המתירה אכילתם בבית.

משנה א: דין ליקוט עצים ואבנים בשביעית**בְּרֵאשֵׁי הַיּוֹם אֹמְרִים:**

**מִלֶּקֶט אָדָם עֲצִים וְאֲבָנִים וְעֹשִׂים מִתּוֹךְ שָׂלוֹ, כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא מִלֶּקֶט מִתּוֹךְ שָׂל חֵבְרוֹ, אֶת הַגֶּס הַגֶּס.
מְשָׁרְבוּ עוֹבְרֵי עֲבֵרָה הַתְּקִינִי,
שֶׁיְהִי זֶה מִלֶּקֶט מִתּוֹךְ שָׂל זֶה, וְזֶה מִלֶּקֶט מִתּוֹךְ שָׂל זֶה,
שֶׁלֹּא בְּמוֹכָה,
וְאֵין צָרִיף לומר שֶׁיִּקְצָץ לָהֶם מְזוֹנוֹת.**

1 בראשונה התירו חכמים לאדם ללקט בשביעית עצים, אבנים ועשבים גסים מתוך שדהו,

כשם שמותר לו ללקט משדה חברו בין גסים ובין דקים.

2 משרבו עוברי עבירה (שלקטו משדותיהם גם את הדקים), התקינו:

שיכול אדם ללקט רק משדה חברו, ובתנאי:

2.1 שלא יחזיק לו חברו טובה על כך,

2.2 שלא יקבל מחברו מזונות עבור ליקוט זה.

משנה ב: מתי קנסו ומתי לא קנסו את מי שעשה פעולה אסורה בשביעית ?**שָׂדֶה שֶׁנִּתְקַנְּצָה, תִּזְרַע בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית.****שֶׁנִּשְׂיָכָה או שֶׁנִּדְרָה, לא תִּזְרַע בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית.****שָׂדֶה שֶׁנִּשְׂיָכָה:****בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים: אֵין אוֹכְלִין פִּירוֹתֶיהָ בְּשְׁבִיעִית.****וּבֵית הַלַּל אֹמְרִים: אוֹכְלִין.****בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים: אֵין אוֹכְלִין פִּירוֹת שְׁבִיעִית בְּמוֹכָה;****וּבֵית הַלַּל אֹמְרִים: אוֹכְלִין בְּמוֹכָה וְשֶׁלֹּא בְּמוֹכָה.****רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר:****חֲלוּף הַדְּבָרִים,****זוּ מְקַלֵּי בֵּית שְׁמַאי וּמְחַמְרֵי בֵּית הַלַּל.**

1 שדה שניטלו קוציה בשביעית באיסור, מותר לזרעה במוצאי שביעית (אין קנס).

2 שדה שחרשוה כדי להוציא את קוציה, או שהשתמשו בה כדיר לצאן, אסור לזרעה בשמינית (קנס).

3 שדה שהושבחה בשביעית באסור (כגון שנחרשה):

3.1 בית שמאי: אסור לאכול פירותיה בשביעית.

3.2 בית הלל: מותר לאכול פירותיה בשביעית.

כותרת נוספת: האם מותר להכיר טובה לבעל שדה שאוכלים מפירותיו בשביעית ?

1 תנא קמא:

1.1 בית שמאי: אסור.

- 1.2 בית הלל:
 1.2.1 מותר להכיר טובה.
 1.2.2 מותר גם לאכול פירות בלא להכיר טובה.
 2 ר' יהודה: חילוף הדברים:
 2.1 בית הלל: אסור. בית שמאי: מותר.
 2.2 הלכה זו מתווספת להלכות שבית שמאי מקילים ובית הלל מחמירים.

משנה ג: באלו מקרים יש להמנע מלסייע לעוברי עבירה בשביעית ?

חֹכְרֵין יֵרִין מִן הַגּוֹיִם בְּשִׁבְעִית,

אֲבָל לֹא מִיִּשְׂרָאֵל.

וּמְחֻזְקֵי יְדֵי גוֹיִם בְּשִׁבְעִית,

אֲבָל לֹא יְדֵי יִשְׂרָאֵל.

וְשׂוֹאֲלֵי בְּשִׁלּוּם, מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם.

- 1 האם מותר לחכור שדות שנחרשו בשביעית כדי לזרעם במוצאי שביעית ?
 1.1 מגויים מותר (לפי שאינם מצווים על שביעית).
 1.2 מיהודים אסור.
 2 האם מותר לאחל הצלחה לאנשים שמעבדים את שדותיהם בשביעית ?
 2.1 לגויים מותר.
 2.2 ליהודים אסור (אסור לחזק ידי עוברי עבירה).
 3 מותר לשאול בשלומם של גויים מפני דרכי שלום, (אפילו ביום שהוא חג לעבודה זרה שלהם).

משנה ד: דין מדלל עצי זיתים בשביעית מתוך ממע צפון

הַמְדִּיל בְּזֵיתִים,

בֵּית שַׁמַּי אֹמְרִים: יָגֵם.

וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים:

יִשְׂרָשׁ.

וּמוֹדִים בְּמַחְלֵיק עַד שְׁנָיִם.

אֵיזָה הוּא הַמְדִּיל? אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם.

הַמְחֻזְקֵיק? שְׁלֵשָׁה זֶה בְּצַד זֶה.

בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים?

מִתּוֹךְ שְׁלוֹ, אֲבָל מִתּוֹךְ שֶׁל חֶבְרוֹ, אֵף הַמְחֻזְקֵיק יִשְׂרָשׁ.

- 1 בית שמאי: ישאיר את שורש האילן בקרקע ("יגום"), (שלא יראה כמתקן את הקרקע).
 2 בית הלל:
 2.1 יכול לעקור עם השורש ("ישרש"), אם מוציא מעט עצים.
 2.2 מודים לבית שמאי שאם מוציא הרבה עצים ("מחליק"), אינו יכול לשרש.
 3 הוציא עץ אחד או שנים זה בגדר "מדלל". (שלדעת בית הלל יכול לשרש).

מסכת שביעית

בעריכת זאב לבנוני

4 הוציא שלושה עצים סמוכים זה לזה, זה בגדר "מחליק". (שאינו יכול לשרש).

5 במה דברים אמורים שאסור לשרש ?

5.1 אם עוקר אילנות משדה שלו, אבל בשדה חברו מותר, ואינו חשוד לתקן את שדה חברו.

משנה ה': קציצת עץ זית ועץ שקמה בשביעית

המבקייע בזית,

לא יחפהו בעפר,

אבל מכסה הוא באבנים או בקש.

הקוצץ קורות שקמה,

לא יחפהו בעפר,

אבל מכסה הוא באבנים או בקש.

אין קוצצין בתולת שקמה בשביעית, מפני שהיא עבודה.

רבי יהודה אומר:

בדרך אסור.

אלא או מנביה עשרה טפחים,

או גומם מעל הארץ.

1 הקוצץ בשביעית גזרי עצים מאילן זית:

1.1 לא יכסה את הגדם בעפר (כיוון שהעפר משביח את האילן).

1.2 יכול לכסות את הגדם באבנים או בקש.

2 הקוצץ בשביעית קורות שקמים:

2.1 לא יכסה את הגדם בעפר.

2.2 יכול לכסות באבנים או בקש.

3 הרוצה לקצץ בתולת שקמה (שקמה שלא קצצה עדיין) בשביעית:

3.1 תנא קמא (ואין הלכה כמותו): אסור כיוון שזה משביח את העץ.

3.2 ר' יהודה:

3.2.1 בדרך רגילה, אסור (זה כמו זמירה בגפנים).

3.2.2 מותר אם קוצצים מעל הקרקע לפחות 10 טפחים.

3.2.3 מותר אם קוצצים עד הקרקע ממש ולא משמרים כלום.

משנה ו': חיתוך זמורות גפנים וחיתוך קנים שבאגם בשביעית

המזנב בגפנים והקוצץ קנים,

רבי יוסי הגלילי אומר: ירחיק טפח.

רבי עקיבא אומר:

קוצץ בדרך.

בקרדם או בפגל ובמגרה ובכל מה שישירצה.

אֵילָן שֶׁנִּפְנְשָׁה, קוֹשְׁרִין אוֹתוֹ בְּשִׁבְעִית.

לֹא נִשְׁעֵלָה, אֶלָּא נִשְׁלַא יוֹסִיף.

1 ר' יוסי הגלילי: אפשר לקצץ רק עד גובה של טפח מעל פני האדמה.

2 ר עקיבא:

2.1 קוצץ כדרכו, ואין צריך להניח טפח.

2.2 מותר להשתמש לחיתוך בכל כלי.

כותרת נוספת: אילן שנסדק ("שנפשח"):

1 מותר לקשור אותו בשביעית.

2 אסור לקשור אותו כדי שיתאחה ויבריא, אלא שלא יוסיף להיסדק.

משנה ז: ממתי ראויים תאנים לאכילה בשביעית ?

מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית?

הפגים, משקריחו, אוכל בהן פתו בשעה.

בהלו, כונס לתוף ביתו.

וכן פיוצא בהם בשאר שני שבוע, חייב במעשרות.

1 תאנים רכות ("פגים") לאחר שיאדימו אפשר לאכלם אכילת עראי בשדה.

2 לאחר שהתחילו להבשיל, אפשר להכניסם לבית.

כותרת נוספת: משעה שהתחילו להבשיל בשנים רגילות חיבות במעשרות,

משנה ח: ממתי ראויים ענבים לאכילה בשביעית ?

הבסר, משעהביא מים, אוכל בו פתו בשעה.

הבאיט, כונס לתוף ביתו.

וכן פיוצא בו בשאר שני שבוע, חייב במעשרות.

1 ענבי בסר, משעה שיוצא מהם מיץ כשסוחטים אותם אפשר לאכלם אכילת עראי בשדה.

2 לאחר שהבשילו ("הבאיט"), אפשר להכניסם לבית.

כותרת נוספת: בשנים רגילות, משעה שהבשילו הענבים, מחויבים במעשרות.

משנה ט: ממתי ראויים זיתים לאכילה בשביעית ?

זיתים, משניכניסו רביעית לסאה, פוצע ואוכל בשעה.

הכניסו חצי לג, כותש וסף בשעה.

הכניסו שליש, כותש בשעה וכונס לתוף ביתו.

וכן פיוצא בהם בשאר שני שבוע, חייבים במעשרות.

ושאר כל פירות האילן, כעונתן למעשרות, כן עונתן לשביעית.

1 משעה שאפשר לסחוט מסאה זיתים רביעית לוג שמן, אפשר לאכלם אכילת עראי בשדה.

מסכת שביעית

בעריכת זאב לבנוני

2 משעה שאפשר לסחוט מסאה זיתים חצי לוג שמן, אפשר לסוך בהם בשדה.

3 משעה שגדלו שליש גידולם אפשר להכניס אותם לבית (לאכילה).

כותרת נוספת: משעה שהגיעו לשליש גידולם בשנים רגילות, חייבים במעשרות.

כותרת נוספת: שאר פירות האילן (מלבד זיתים, ענבים ותאנים).

מותר לאכלם בשביעית משעה שהם חייבים במעשרות בשנים רגילות.

משנה י': דין קציצת אילן בשביעית ובשאר השנים

מאימתי אין קוצצין האילן בשביעית?

בית שמאי אומרים: כל האילן משויצא.

בית הלל אומרים:

החרובין משוינשלו,

והגפנים משויגרעו,

והזיתים משוינצו,

ושאר כל אילן משויצא.

וכל האילן, כיון שבא לעונת הפעשרות,

מתר לקצו.

כמה יהא בזית ולא יקצו?

רבע.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: הכל לפי הזית.

1 מאימתי אסור לקצוץ אילן מאכל בשביעית (שלא להפסיד פירותיו)?

1.1 בית שמאי: לאחר שיתחיל להוציא פירות.

1.2 בית הלל: לכל פרי יש זמן משלו:

1.2.1 חרובים משעה שיתחילו להתלות כלפי מטה ("משישלו").

1.2.2 הגפנים משעה שיעשו גרעינים ("משיגרעו").

1.2.3 הזיתים משעה שיעלו בהם ניצנים ("משינצו").

1.2.4 שאר פירות האילן, כשיתחילו להוציא פרי.

2 אילן משעה שייגע לעונת המעשרות (שהפירות כבר הבשילו):

מותר לקצו בשביעית לעצים אם ערך העץ גדול מערך הפירות.

3 כמה פירות צריך להניב עץ זית כדי שיחשב עץ מאכל ואסור יהיה לקצו?

3.1 תנא קמא: העץ נותן רובע הקב.

3.2 רשב"ג: ככל שהזית משובח יותר מספיק פחות פירות כדי שיחול עליו אסור קציצה.

פרק ה

הנושאים העיקריים בפרק: ירקות ופירות שגדלים במשך מספר שנים וגדלו גם בשביעית, הטמנת

ירקות באדמה בשביעית, מכירת כלי עבודה בשביעית למי שחשוד על

מסכת שביעית

בעריכת זאב לבנוני

השביעית, מכירת כדי יין ושמן ובהמות בשביעית, דברים שמותר לעשות מפני דרכי שלום.

מושגים:

ביעור בשביעית: פירות שביעית, לאחר שכלו לחיה מן העשרה, חייבים להוציאם מהבית. זהו דין ביעור. יש מחלוקת האם לאחר הביעור מותר גם לבעל הבית לחזור ולזכות בפירות או שרק העניים יכולים לזכות בהם.

משנה א: דין פירות שחנטו בשביעית אך גידולם נמשך יותר משנה אחת**בנות שוח,****ושביעית נשלהן ונניה,****נשהן עונשות לשלש שנים.****רבי יהודה אומר: הפקסיות,****ושביעית נשלהן מוצאי שביעית,****נשהן עונשות לשתי שנים.****אמרו לו: לא אמרו אלא בנות שוח.**

1 בנות שוח (מין תאנים לבנות) שחנטו בשביעית:

1.1 דיני שביעית נוהגים לגביהם בשנה השנייה לשמיטה.

1.2 גידולם 3 שנים.

2 ר' יהודה: פרסיות (תאנים שגדלות בעיקר בפרס אך מגדלים אותם גם בארץ):

2.1 דיני שביעית חלים עליהם בשנה השמינית,

2.2 כיון שגידולם נמשך שנתיים.

3 חכמים: רק בבנות שוח נוהג דין שביעית לאחר השביעית.

משנה ב: כיצד טומנים לוף באדמה בשביעית, כדי שלא יראה כזורע ?**הטומן את הלוף בשביעית,****רבי מאיר אומר:****לא יפחת מסאתים,****עד גבה נשלהן מפקחים,****ומפח עפר על גביו.****וחכמים אומרים:****לא יפחת מארבעת קבים,****עד גבה מפח,****ומפח עפר על גביו.****וטומנו במקום דריסת אדם.**

1 רבי מאיר (ואין הלכה כמותו):

1.1 בחפירה צריך לטמון לפחות כמות של סאתיים (12 קבים)

מסכת שביעית

בעריכת זאב לבנוני

- 1.2 ערימת הלוף צריכה להיות לפחות 3 טפחים גובה.
1.3 שיהיה עפר בגובה של לפחות טפח מעל ערימת הלוף.

2 חכמים:

- 2.1 צריך לטמון בערימה אחת לפחות 4 קבים של לוף.
2.2 צריך שערימת הלוף תהיה לפחות טפח גובה.
2.3 צריך שיהיה עפר בגובה של לפחות טפח מעל ערימת הלוף.
3 צריך לטמון את הלוף במקום שבני אדם הולכים.

משנה ג: דין לוף שזורע בשישית, והיה באדמה עד שמינית (3 שנים)**לוף שֶׁעֲבָרָה עָלָיו שְׁבִיעִית,****רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר:****אם לָקְטוּ הָעֲנִיִּים אֶת עָלְיוֹ, לָקְטוּ.****וְאִם לֹא,****יַעֲשֶׂה הַשָּׂבֹן עִם הָעֲנִיִּים.****רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר:****אם לָקְטוּ הָעֲנִיִּים אֶת עָלְיוֹ, לָקְטוּ.****וְאִם לֹא, אֵין לְעֲנִיִּים עָלְיוֹ הַשָּׂבֹן.**

1 ר' אליעזר:

2 אם לקטו העניים את ענפי הלוף בשנה השביעית (אחרי הביעור), זה שלהם.

3 אם לא לקטו בשביעית, ובעל הבית לקט אותם בשמינית,

יתן לעניים את החלק בעלים שגדל בשביעית.

4 ר' יהושע:

5 אם לקטו העניים את ענפי הלוף בשנה השביעית, זה שלהם.

6 אם לא לקטו בשביעית, ובעל הבית לקט אותם בשמינית, הכל שלו.

משנה ד: עקירה בשביעית של ירקות שנגמר בישולם בשישית, ונוהגים להשאירם בקרקע גם בשביעית**לוף שֶׁל עֵרֶב שְׁבִיעִית שֶׁנִּכְנַס לְשְׁבִיעִית, וְכֵן בְּצִלִּים הַקִּיצוֹנִים, וְכֵן פּוּאָה שֶׁל עֵדִית,****בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: עוֹקְרִין אוֹתָן בְּמַאֲרוּפוֹת שֶׁל עֵץ.****וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: בְּקַרְדּוֹמוֹת שֶׁל מַתְּכוֹת.****וּמוֹדִים בְּפוּאָה שֶׁל צִלְעוֹת, שֶׁעוֹקְרִין אוֹתָהּ בְּקַרְדּוֹמוֹת שֶׁל מַתְּכוֹת.**

לוף, בצלים ופואה של עידית:

1 בית שמאי: עוקרים בקרדומות ("מארופות") של עץ (כדי לעשות שינוי).

2 בית הלל: עוקרים תמיד בצורה רגילה, בקרדומות של מתכת.

3 מודים בית שמאי שפועה של צלעות (שמתפשטת מאוד), אפשר לעקור גם בקרדומות של מתכת.

משנה ה': מאימתי מותר לקנות לוף במוצאי שביעית מאדם שחשוד על השביעית ?

מאימתי מותר אדם לקח לוף במוצאי שביעית ?

רבי יהודה אומר: מיד.

וחכמים אומרים: משירבה החדש.

1 ר' יהודה: מיד במוצאי שביעית.

2 חכמים: רק משעה שירבה בשדה הלוף החדש שנזרע במוצאי שביעית.

משנה ו': מכירת כלים בשביעית למי שחשוד על השביעית

אלו כלים, שאין האמן רשאי למכרם בשביעית:

מחרשה וכל כליה,

העל והמזרה, והדקר.

אבל מוכר הוא:

מגל יד, ומגל קציר,

ועגלה וכל כליה.

זה הכלל:

כל שמלאכתו מיוחדת לעברה, אסור.

לאסור ולהתר, מותר.

1 אסור למכור:

1.1 מחרשה וכל כליה.

1.2 עול ששמים על הבהמה שמושכת את המחרשה.

1.3 מזרה שזורה בו את התבואה לנקותה מהמוץ.

1.4 דקר לחפירה בקרקע.

2 מותר למכור (גם למי שחשוד על השביעית):

2.1 מגל יד שהוא לשימוש ביתי, ומגל קציר לקצירת התבואה.

2.2 עגלה וכל כליה.

3 זה הכלל:

3.1 כלי שמיועד רק למלאכה האסורה בשביעית, אסור למכור.

3.2 כלי שמיועד הן לעבודה האסורה בשביעית והן לעבודה המותרת בשביעית, מותר למכור.

משנה ז': דין מכירת כדים ליין וכדים לשמן בשביעית

היוצר מוכר חמש כדי נשמן וחמש עשרה כדי יין.

נשן ורכו להביא מן ההפקר.

ואם הביא יותר מכאן, מותר.

ומוכר לגוי בארץ, ולישראל בחוצה לארץ.

1 האומן יכול למכור לכל אדם לא יותר מ- 5 כדים ליין ו- 15 כדים לשמן.

- 2 דרך בני אדם להביא יין ושמן בשביעית מההפקר, בכמות כזו של כדים.
 3 אם הביא יותר מההפקר גם כן מותר.
 4 מותר למכור כדים ללא הגבלה לגוי בארץ, או לישראל בחוץ לארץ.

משנה ח: דינים נוספים הקשורים לעבודה בשביעית לגבי מי שחשוד על השביעית

בית שמאי אומרים: לא ימכר לו פרה חוֹנֶשֶׁת בְּשִׁבְעִית.

ובית הלל מתירין, מפני שהוא יכול לְשַׁחֵטָהּ.

מוכר לו פירות אֶפְלוּ בְּשַׁעַת הַזֶּרַע.

ומשאיל לו סָאֵתוֹ, אִם עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ גֶרֶן.

ופורט לו מעות, אִם עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ פּוּעָלִים.

וְכֵן בְּפָרוֹשׁ, אֲסוּרִין.

1 בית שמאי: אין למכור פרה חורשת בשביעית.

2 בית הלל: מותר, מפני שיתכן שהוא מתכוון לשחטה.

3 מותר למכור בשעה שרגילים לזרוע, פירות שמיועדים גם לאכילה וגם לזריעה.

4 מותר להשאיל כלי המיועד למדידת סאה תבואה, אפילו אם יש לו גורן.

5 מותר לפרוט מעות לכסף קטן אפילו למי שיש פועלים.

6 בכל המקרים הללו, אם מצהיר שזה לצורך עבודה האסורה בשביעית, אין להיענות לו.

משנה ט: דין השאלה ושימוש בכלים שיש אפשרות שיעשו בהם עבודה האסורה בשביעית

משאֵלַת אִשָּׁה לַחֲבֵרָתָהּ הַחֲשׂוּדָה עַל הַשִּׁבְעִית:

נְפֵה, וְכִבְרָה,

וְרַחִים, וְתַנּוּר.

אֲבָל לֹא חֶבֶר,

וְלֹא תַמְחֹן עִמָּה.

אִשָּׁת חֶבֶר מִשְׁאֵלַת לְאִשָּׁת עִם הָאָרֶץ: נְפֵה וְכִבְרָה.

וּבִזְרֵת וּמוֹחֶנֶת וּמִרְקָדָת עִמָּה.

אֲבָל מִשְׁתַּטֵּיל הַמַּיִם, לֹא תִגַּע אֲצֵלָה,

שָׂאִין מִחֻזְקֵין יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבָרָה.

וְכֵן לֹא אָמְרוּ אֶלָּא מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם.

ומחזיקין ידי גוים בשביעית,

אֲבָל לֹא יְדֵי יִשְׂרָאֵל.

ושואלין בשלום, מפני דרכי שלום.

1 מותר לאשה להשאיל לחברתה החשודה על השביעית:

1.1 נפה (לניפוי קמח), וכברה (לניפוי גרעיני התבואה).

1.2 רחיים של יד לטחינה, ותנור לאפיה.

מסכת שביעית

בעריכת זאב לבנוני

2 אסור לברור תבואה ופירות מהפסולת יחד עם מי שחשודה על השביעית.

3 אסור לטחון גרעיני חיטה יחד עם מי שחשודה על השביעית.

כותרת נוספת: מה מותר לאשת חבר לעשות עבור אשת עם הארץ בכל השנים, מפני דרכי שלום ?

1 מותר להשאיל לה נפה וכברה.

2 מותר לברור, לטחון ולנפות ("מרקדת") את הקמח יחד אתה.

3 לאחר שאשת עם הארץ שפכה מים לעיסה, (וע"י כך הוכשרה העיסה לקבל טומאה):

3.1 לא תסייע לה בגלגול העיסה, (וחיובה בהפרשת חלה).

3.2 שאין לסייע לעוברי עבירה בשעת העבירה.

4 כל ההקלות הללו, אמרו רק מפני דרכי שלום.

כותרת נוספת: דברים נוספים שמותר לעשות מפני דרכי שלום

1 מותר לאחל לגויים בשביעית הצלחה, כשהם עוסקים בעבודות האסורות על היהודים.

2 אסור לאחל הצלחה לישראל כשעובד בעבודות אסורות בשביעית.

3 מותר לשאול בשלומם של הגויים בכל הימים, כולל בימי חג שלהם.

פרק 1

הנושאים העיקריים בפרק: דיני שביעית במקומות שונים בארץ ובסוריה, דין בצלים של שישיית

שצמחו גם בשביעית, דין בצלים של שביעית שצמחו גם בשמינית, קניית

ירקות במוצאי שביעית, דין הבאת תרומה מהארץ לחו"ל ומחו"ל לארץ.

מושגים:

שמן שריפה: זה שמן תרומה טמאה. הוא נקרא כך משום ששמן זה אסור לאכילה והוא מיועד

לשריפה בלבד. הכהן יכול להשתמש בו להסקת תנור וכד'.

משנה א: אזורים שונים בארץ ישראל שיש לגביהם הבדל בהלכות שביעית

שֶׁלֶשׁ אַרְצוֹת לְשִׁבְעִית:

כָּל שֶׁחֲזִיקוּ עוֹלֵי בְּבֵל, מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְעַד כּוּזַי,

לֹא נֶאֱכַל וְלֹא נִעְבְּד.

וְכָל שֶׁחֲזִיקוּ עוֹלֵי מִצְרַיִם, מִכּוּזַי וְעַד הַנֶּהָר וְעַד אֲמֹנָה,

נֶאֱכַל אֲבָל לֹא נִעְבְּד.

מִן הַנֶּהָר וּמֵאֲמֹנָה וְלִפְנֵימָיו, נֶאֱכַל וְנִעְבְּד.

שלושה אזורים שונים יש בארץ ישראל לעניין שביעית:

1 מה שהחזיקו עולי בבל מימי עזרא ונחמיה, שזה כל הארץ שבדרום ועד אכזיב בצפון:

1.1 לא אוכלים מה שגדל ללא עשיית ביעור.

1.2 לא מעבדים את הקרקע בשביעית.

2 מה שהחזיקו עולי מצרים (בכיבוש יהושע), שזה מאכזיב ועד נהר קסמיה:

2.1 מותר לאכול גם ללא ביעור.

2.2 אין לעבד שם את האדמה בשביעית.

3 מנהר קסמיה ועד הר אמנה לא נוהגים כלל איסורי שביעית.

משנה ב: דיני שביעית בסוריה

עושיין בתלוש בסוריא, אכל לא במקבר.

דשים וזרין,

ודרכין ומעמרין,

אכל לא קוצרין ולא בוצרין ולא מוסקים.

כלל אמר רבי עקיבא:

כל שפיוצא בו מטר בארץ ישראל, עושיין אותו בסוריא.

1 מותר בסוריה עבודה בשביעית ביבול שנקצר, ואסור ביבול שמחובר לקרקע.

2 דוגמאות לעבודות בתלוש:

2.1 דישה וזריית התבואה.

2.2 דריכת ענבים וקיבוץ שיבולים לעומרים.

3 דוגמאות לעבודות במחובר:

קצירה, בצירה, מסיקה.

4 כלל אמר רבי עקיבא:

עבודות המותרות בארץ ישראל מהתורה (כגון: בתלוש), ונאסרו רק מדרבנן, מותר לעשותם בסוריה.

משנה ג: בצלים של שישית שצמחו גם בשביעית ובצלים של שביעית שצמחו גם בשמינית.

בצלים שירדו עליהם גשמים וצמחו,

אם היו העלין שלהם שחורין, אסורין.

הוריקו, הרי אלו מתרין.

רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר:

אם יכולין להתלש בעלין שלהן,

אסורין.

וכנגד פן מוצאי שביעית מתרין.

1 תנא קמא:

1.1 בצלים של שישית, שירדו עליהם גשמים וגדלו גם בשביעית:

1.1.1 אם העלים ירוקים מאוד (סימן הוא שגדלו גם בשביעית), אסורים.

1.1.2 אם העלים צהובים (שלא גדלו בשביעית מהקרקע אלא רק מהבצלים), מותרים.

2 רבי חנינא בן אנטיגנוס (ואין הלכה כמותו):

2.1 אם אפשר לתלוש את הבצלים ע"י משיכת העלים:

2.1.1 אם זה בשנה השביעית הם נחשבים לגידולי שביעית.

2.1.2 אם זה בשנה השמינית הם נחשבים לגידולי שמינית ומותרים.

משנה ד: מאימתי מותר לקנות ירקות במוצאי שביעית ?**מאימתי מותר אדם לקח ירק במוצאי שביעית ?****משניעשה פיצא בו.****עשה הבכיר, התר האפיל.****רבי התיר לקח ירק במוצאי שביעית מיד.**

1 תנא קמא:

- 1.1 מותר לאחר שעבר מספיק זמן בשמינית, כך שיכול היה לגדול ירק מאותו הסוג.
- 1.2 אם יש מקום שהירקות הקדימו להבשיל ("בכיר") אפשר כבר לקנות גם ממקומות אחרים.
- 2 רבי: מותר לקנות ירקות מיד בתחילת השמינית.

משנה ה: דברים שאסור להוציא מהארץ לחו"ל**אין מוציאין שמן שרפה ופירות שביעית, מהארץ לחוצה לארץ.****אמר רבי שמעון:****שמעתי בפרוש, שמוציאין לסוריא ואין מוציאין לחוצה לארץ.**

1 תנא קמא:

- 1.1 אסור להוציא שמן שריפה (ראה מושגים).
- 1.2 אסור להוציא פירות שביעית הטעונים ביעור.
- 2 ר' שמעון (ואין הלכה כמותו):
  - 2.1 מותר להוציא לסוריה.
  - 2.2 אסור להוציא לשאר חו"ל.

משנה ו: דין הבאת תרומה מחו"ל**אין מביאין תרומה מחוצה לארץ לארץ.****אמר רבי שמעון: שמעתי בפרוש,****שמביאין מסוריא,****ואין מביאין מחוצה לארץ.**

- 1 תנא קמא: אין מביאים תרומה מחו"ל לארץ (אלא מחלקים אותם לכהנים בחו"ל).
- 2 ר' שמעון (ואין הלכה כמותו):
  - 2.1 מסוריה מותר להביא.
  - 2.2 משאר חו"ל אסור להביא.

פרק ו

הנושאים העיקריים בפרק: גידולי שביעית שיש להם דין ביעור וגידולי שביעית שאין להם דין בעור, דיני שביעית לגבי פירות שעושים מהם צבע, דיני סחורה בשביעית, צמחי

מסכת שביעית

בעריכת זאב לבנוני

בושם בשביעית, תערובת של פירות שביעית עם פירות שאינם של שביעית.

מושגים:

בכור בהמה טהורה: הוא קדוש משעה שיוצא מרחם אמו, ונותנים אותו לכהן. אם הבכור אינו בעל מום מצווה להקריבו על גבי המזבח, ובשרו נאכל לכהנים. בכור בעל מום הוא ממונן של כהן. נשחט בכל מקום, ונאכל לכל אדם, אבל אסור בגיזה ובעבודה.

דמי שביעית: כשאדם מוכר פירות שביעית, הפירות נשארים בקדושתם, וגם הכסף מקבל קדושת שביעית. החליף אדם את הכסף בכסף אחר או באוכל, הכסף האחרון או האוכל מקבלים קדושת שביעית, והכסף הראשון יוצא לחולין. אם ממשיך להחליף את דמי השביעית תמיד רק האחרון מקבל קדושת שביעית, אולם הפירות נשארים לעולם בקדושתם.

משנה א: גידולי קרקע שנוהגים בהם וגם בדמיהם קדושת שביעית וגם דין ביעור**כָּל גִּדּוּל אֲמָרוּ בְּשִׁבְעִית:****כֹּל שֶׁהוּא מֵאֲכַל אָדָם וּמֵאֲכַל בְּהֵמָה וּמִן הַצּוֹבְעִים, וְאִינוּ מִתְּקִים בְּאָרֶץ,****יֵשׁ לוֹ שְׁבִיעִית וְלִדְמֵי שְׁבִיעִית,****יֵשׁ לוֹ בְּעוֹר וְלִדְמֵי בְּעוֹר.****וְאִיזָה?****זֶה עֵלֶה הַלּוּף הַשּׁוֹטֵה, וְעֵלֶה הַדְּבַנָּה, הַעֲלָשִׁין, וְהַפְּרִישִׁין, וְהַרְגִּילָה, וְגִן הַחֶלֶב.****וּמֵאֲכַל בְּהֵמָה?****הַחוֹתִים וְהַדְּדָרִים.****וּמִן הַצּוֹבְעִים?****סְפִיחֵי אֶסְמִים וְקוֹצָה.****יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית וְלִדְמֵיהֶן שְׁבִיעִית, יֵשׁ לָהֶם בְּעוֹר וְלִדְמֵיהֶן בְּעוֹר.**

1 כלל שאמרו בשביעית:

1.1 כל דבר שהוא מאכל אדם, או מאכל בהמה, או צמח שעושים מהם צבע, ונרקב באדמה:

1.1.1 יש לו ולדמיו (ראה מושגים) דין שביעית.

1.1.2 יש לו ולדמיו דין ביעור.

2 דוגמאות

2.1 למאכלי אדם שיש להם ולדמיהם דין שביעית ודין ביעור.

2.2 למאכלי בהמה שיש להם ולדמיהם דין שביעית ודין ביעור.

2.3 לעשבים שעושים מהם צבע, שיש להם ולדמיהם דין שביעית ודין ביעור.

3 כל אלה יש להם דין שביעית ולדמיהם דין שביעית, ודין ביעור.

משנה ב: גידולי קרקע שנוהגים בהם ובדמיהם קדושת שביעית אבל אין בהם דין ביעור**וְעוֹד כָּל אֲחֵר אֲמָרוּ:**

כָּל שְׂאִינוֹ מֵאֶכֶל אָדָם וּמֵאֶכֶל בְּהֵמָה וּמִן הַצּוֹבְעִין,

וּמִתְקִים בְּאֶרֶץ,

יֵשׁ לוֹ שְׁבִיעִית וְלִדְמִיו שְׁבִיעִית, אֵין לוֹ בְּעוֹר וְאֵין לְדְמִיו בְּעוֹר.

אֵי נְהוּ?

עֵקֶר הַלּוּף הַשּׁוֹטֵה, וְעֵקֶר הַדְּנִדְנָה, וְהַעֲקֹרְבָנִין, וְהַסְּלִבְצִין, וְהַבּוֹכְרִיא.

וּמִן הַצּוֹבְעִים? הַפּוּאָה וְהַרְכָּפָה,

יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית וְלִדְמִיהֶן שְׁבִיעִית, אֵין לָהֶם בְּעוֹר וְלֹא לְדְמִיהֶן בְּעוֹר.

רַבִּי מֵאִיר אָמַר: דְּמִיהֶן מִתְבַּעְרִין עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה.

אָמְרוּ לוֹ: לָהֶן אֵין בְּעוֹר, קַל וְחֹמֶר לְדְמִיהֶן.

כלל נוסף שאמרו בשביעית:

1 דבר שאינו מאכל אדם, וגם אינו מאכל בהמה, וגם אין עושים מהם צבע, אך נרקב באדמה,

2 או שאינו נרקב באדמה, אפילו אם הוא מאכל אדם או מאכל בהמה או שעושים ממנו צבע,

2.1 חכמים:

2.1.1 יש לו ולדמיו דין שביעית, אבל אין לו ולדמיו דין ביעור.

2.1.2 דוגמאות לצמחים שמתקיימים בארץ.

2.1.3 דוגמאות לצמחים שעושים ממנו צבע

2.2 רבי מאיר (ואין הלכה כמותו): להם אין דין בעור אולם לדמיהם יש דין ביעור.

3 אמרו חכמים לרבי מאיר: אם לצמחים אין דין ביעור, קל וחומר שלדמיהם אין דין ביעור.

משנה ג: דיני שביעית לגבי פירות שעושים מהם צבע, ולגרעיני פרות

קִלְפֵי רְמוֹן וְהַנֶּץ שָׁלוּ,

קִלְפֵי אֲגוּזִים וְהַגְּלִעִינִין,

יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית וְלִדְמִיהֶן שְׁבִיעִית.

הַצֶּבֶעַ צוֹבֵעַ לְעֶצֶמוֹ.

וְלֹא יִצְבֵּעַ בְּשֶׁכֶר, שְׂאִין עוֹשִׂים סְחוּרָה בְּפִירוֹת שְׁבִיעִית.

וְלֹא בְּבִכּוֹרוֹת,

וְלֹא בְּתְרוֹמוֹת,

וְלֹא בְּנִבְלוֹת, וְלֹא בְּתְרֵפוֹת, וְלֹא בְּשִׁקְצִים, וְלֹא בְּרִקְשִׁים.

וְלֹא יִהְיֶה לּוֹקֵס יִרְקוֹת שְׂדֵה וּמוֹכֵר בְּשׁוּק,

אֲבָל הוּא לּוֹקֵט וּבָנוּ מוֹכֵר עַל יָדוֹ.

לְקַח לְעֶצֶמוֹ וְהוֹחִיר, סֹטֵר לְמִכְרָן.

1 לפירות הבאים, להם ולדמיהם יש דין שביעית:

1.1 קליפות רימון והפרח שבראשו.

1.2 קליפות אגוזים, וגרעינים של פירות.

2 צביעה בשביעית כאשר הצבע עשוי מגידולי קרקע:

- 2.1 הצבאי יכול לצבוע לעצמו.
 2.2 אסור לצבוע לאחרים בשכר לפי שאין עושים סחורה בגידולי שביעית.

כותרת נוספת: דברים שאין עושים בהם סחורה

- 1 בכור בהמה טהורה (ראה מושגים) שנפל בו מום (שמה יבוא לידי עבודה בבכור).
 2 תרומות (חשש שיבוא לידי אכילה לזרים).
 3 נבלות, טרפות, שקצים ורמשים (חשש שיבוא לידי אכילה).

כותרת נוספת: סחורה בירקות שביעית

- 1 אסור לקנות ירקות הגדלים מאליהם, ולמכרם בשוק.
 2 מותר לאדם ללקוט ירקות לביתו לצורך אכילה, ואח"כ בנו ימכור אותם עבורו.
 3 הקונה ירקות לעצמו לאכילה והותר, יכול למכרם בשוק.

משנה ד: מקרים שסחורה מותרת בהם כיוון שהעסקה אינה נעשית בדרך מסחרית.

**לֶקַח בְּכֹר לְמִשְׁתָּה בְּנוֹ אוֹ לְרַגְלִי, וְלֹא צָרַף לוֹ, מִתָּר לְמַכְרוֹ.
 צָדִי חֵיָה, עוֹפוֹת וְדָגִים, שֶׁנִּזְדַּמְּנוּ לָהֶם מִיְּנֵי טְמָאִים, מִתָּרִים לְמַכְרוֹ.
 רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
 אִף מִי שֶׁנִּזְדַּמְּנָה לוֹ לְפִי דְרָכּוֹ, לֹקַח וּמוֹכֵר,
 וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תָהֵא אֶמְנוּתוֹ בְּרָף.
 וְחֻכְמִים אוֹסְרִין.**

- 1 הקונה בכור (בעל מום) למשתה או לכבוד הרגל, ולא השתמש בו, מותר למכרו.
 2 צידי עופות ודגים שצדו לא בכוונה חיה או עוף טמאים, מותר להם למוכרן.
 3 רבי יהודה: כל אחד יכול לסחור בבהמות טמאים ובלבד:
 3.1 שהזדמנו לו באקראי.
 3.2 שיש לו אומנות אחרת (ולא מתפרנס ממכירת דברים אסורים).
 4 חכמים: למי שאינו צייד אסור לסחור בבהמות טמאים.

משנה ה: דיני צמחים מיוחדים בשביעית

**לוֹלְבֵי וְרָדִים וְהַחְרוּבִין,
 יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית וְלִדְמִיהֶן שְׁבִיעִית,
 יֵשׁ לָהֶן בְּעוֹר וְלִדְמִיהֶן בְּעוֹר.
 לוֹלְבֵי הָאֵלֶּה וְהַבְּטָנָה וְהָאֲטָדִין,
 יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית וְלִדְמִיהֶן שְׁבִיעִית,
 אֵין לָהֶם בְּעוֹר וְלֹא לִדְמִיהֶן בְּעוֹר.
 אֶבֶל לְעֵלִין יֵשׁ בְּעוֹר, מִפְּנֵי שֶׁנִּזְדַּמְּרִין מֵאֲבִיהֶן.**

1 ענפי אילן רכים של שיח זרדים או עץ חרובים:

- 1.1 יש להם ולדמיהם קדושת שביעית (כיוון שהענפים נאכלים).
 1.2 יש להם ולדמיהם חובת ביעור.

2 ענפי אילן רכים של אלה, של בטנה ושל אטד:

- 2.1 יש להם ולדמיהם קדושת שביעית.
- 2.2 אין להם ולדמיהם חובת ביעור (שענפים אלה מתקיימים ואינם נושרים בחורף).
- 2.3 לעלים שלהם, יש דין ביעור (כיוון שהם נושרים בחורף מהענף שמחוברים אליו).

משנה ו: דיני שביעית בצמחי בושם

הוֹרֵד וְהַפְּקֵר וְהַקְטֵף וְהַלְטֵם, יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית וְלִדְמֵיהֶן שְׁבִיעִית.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֵין לַקְטֵף שְׁבִיעִית, מִפְּנֵי שְׁאִינוֹ פְּרִי.

- 1 ורד וכופר (ציפורן) ולוטם, יש להם ולדמיהם דין שביעית (לפי שיש להם ריח).
- 2 לגבי קטף, (לפי הרמב"ם: אילן אפרסמון):

- 2.1 תנא קמא (ואין הלכה כמותו): יש לו ולדמיו קדושת שביעית.
- 2.2 רבי שמעון: אין לו דין שביעית (שדינו כעץ ולא כפרי).

משנה ז: תערובת של אוכל שביעית באוכל שאינו שביעית

וְרַד חֲדָשׁ שֶׁכָּבְשׁוֹ בְּשֶׁמֶן יִשָּׁן.

יִלְקֹט אֶת הַוֵּרֵד.

וְיִשָּׁן בְּחֲדָשׁ, חֵיב בְּבַעֲוֹר.

חֲרוּבִים חֲדָשִׁים שֶׁכָּבְשָׁן בֵּין יִשָּׁן, וְיִשָּׁנִים בְּחֲדָשׁ,

חֵיבִין בְּבַעֲוֹר.

זֶה הַפְּלִל:

כָּל שֶׁהוּא בְּנוֹתֵן טַעַם, חֵיב לְבַעֲר מִן בְּשָׂאִינוֹ מֵינוֹ.

וּמִן בְּמֵינוֹ, כָּל שֶׁהוּא.

שְׁבִיעִית אוֹסְרֵת כָּל שֶׁהוּא בְּמֵינָה, וְנֹשֵׂא בְּמֵינָה, בְּנוֹתֵן טַעַם.

1 ורד של שביעית ("חדש") שנכבש בשמן של שישית ("ישן"):

- 1.1 יש ללקט את הוורדים מתוך השמן.
- 1.2 לשמן אין קדושת שביעית (שורד חדש אינו נותן טעם בשמן ישן).
- 2 ורד של שביעית ("ישן") שנכבש בשמן של שמינית ("חדש"), אף לשמן יש דין ביעור. (שוורד ישן נותן טעם בשמן חדש).
- 3 חרובים של שביעית שנכבשו בין של שישית, או חרובים של שביעית בין של שמינית, חייבים בביעור.

4 כלל: אם נתערב אוכל של שביעית באוכל שאינו של שביעית:

- 4.1 בשני מינים שונים, חייב לבער את התערובת אם יש באסור של שביעית כדי לתת טעם בהיתר.
- 4.2 מין במינו, אפילו תערובת כל שהיא, חייב לבער הכל.

פרק ח**הנושאים העיקריים בפרק:** מגבלות השימוש בפירות שביעית.**מושגים:**

כותים: הם השומרונים שהובאו ע"י מלך אשור לשומרון לאחר חורבן ממלכת ישראל, והתגיירו מאימת האריות. שמרו תורה שבכתב. הם היו חשודים ע"י חכמים בנושאים רבים ולא היו נאמנים עליהם.

משנה א: מאכל המיועד למאכל אין להשתמש בו לריפוי

כָּל גְּדוֹל אֶמְרוּ בְּשִׁבְעִית:
כָּל הַמִּיּוֹחַד לְמֵאֲכַל אָדָם, אֵין עוֹשִׂין מִמֶּנּוּ מְלֻוּמָּא לְאָדָם,
וְאֵין צְרִיף לומר לְבַהֲמָה.
וְכָל שְׂאִינוּ מִיּוֹחַד לְמֵאֲכַל אָדָם,
עוֹשִׂין מִמֶּנּוּ מְלֻוּמָּא לְאָדָם, אֲבָל לֹא לְבַהֲמָה.
וְכָל שְׂאִינוּ מִיּוֹחַד לֹא לְמֵאֲכַל אָדָם וְלֹא לְמֵאֲכַל בְּהֵמָה:
חֶשֶׁב עָלָיו לְמֵאֲכַל אָדָם וְלְמֵאֲכַל בְּהֵמָה,
נוֹתֵין עָלָיו חֲמָרֵי אָדָם וְחֲמָרֵי בְּהֵמָה.
חֶשֶׁב עָלָיו לְעֵצִים, הָרִי הוּא פְּעֻצִים,
כְּגוֹן הַסִּיאָה וְהָאָזוּב וְהַקְּרָנִית.

1 כלל בשביעית:

1.1 מאכל המיוחד למאכל אדם אין לעשות ממנו תחבושת או רטייה לאדם.

1.2 אין עושים ממנו רטייה לבהמה.

2 מאכל שמיוחד לבהמה ואינו מיוחד לאדם:

2.1 מותר לעשות ממנו רטייה לאדם.

2.2 אסור לעשות ממנו רטייה לבהמה.

3 מאכל שאינו מיוחד לאדם ולא לבהמה:

3.1 אם חשב להאכיל בו אדם וגם בהמה:

3.1.1 נוהגים בו חומרות אדם (שאסור לעשות ממנו רטייה).

3.1.2 נוהגים בו חומרות בהמה. (שאסור בבישול).

3.2 אם חשב להשתמש בו לעצים, לא חלה עליו קדושת שביעית.

4 דוגמאות לשלושה סוגי אזורי שימוש לפעמים כמאכל אדם, ולפעמים לצרכי הסקה.

משנה ב: השימוש בפירות שביעית צריך שיהיה כדרך שמשתמשים בו לא בשביעית.**שְׁבִיעִית נִתְּנָה לְאֲכִילָה וְלְנִשְׁתֵּיה וְלְסִיכָה,****לְאֲכֹל דְּבַר שֶׁדָּרְכּוּ לְאֲכֹל,****וְלְסוּף דְּבַר שֶׁדָּרְכּוּ לְסוּף.**

לא יסוך יין וחמץ,

אבל סף הוא את השמן.

וכן בתרומה ובמעשר שני.

קל מהם שביעית, שנתנה להדלקת הנר.

- 1 מותר להשתמש בפירות שביעית לאכילה, שתיה או סיכה.
- 2 יש לאכול דבר בצורה שרגילים לאכול אותו.
- 3 יש לסוך בדבר שרגילים לסוך בו.
- 4 יין וחומץ, יש להשתמש בהם לשתיה ולא לסיכה.
- 5 בשמן, אפשר להשתמש לסיכה.
- 6 פירות תרומה או מעשר שני, יש להשתמש בדרך שרגילים להשתמש בהם.
- 7 בפירות שביעית אפשר להשתמש גם להדלקת הנר.

משנה ג: כיצד מוכרים פירות שביעית

אין מוכרין פירות שביעית, לא במדה, ולא במשקל, ולא במנין.

ולא תאנים במנין.

ולא ירק במשקל.

בית שמאי אומרים: אף לא אגודות.

ובית הלל אומרים: את שדרכו לאגוד בבית, אוגדין אותו בשוק,

כגון הפרישין ונץ החלב.

- 1 פירות שביעית אין מוכרים במידה, במשקל או במנין, אלא באומד.
- 2 תאנים (למרות שדרכם להימכר במשקל), אין מוכרים אותם במנין.
- 3 ירק (למרות שדרכו להימכר במנין), אין מוכרים אותו במשקל.
  - 3.1 בית שמאי: ירק אין מוכרים אפילו בצורת אגודות.
  - 3.2 בית הלל:
    - 3.2.1 ירק שרגילים לאגודו כאשר מביאים אותו לבית, מותר גם כך למכרו.
    - 3.2.2 כרישים ונץ חלב אפשר לאגוד בשוק כדרך שאוגדים בבית.

משנה ד: שכר המשולם לפועל המלקט פירות שביעית

האומר לפועל: הא לך אסר זה ולקט לי ירק היום,

שכרו מטר.

לקט לי בו ירק היום, שכרו אסור.

לקח מן הנחתום כפר בפונדיון:

כשאלקט ירקות שדה אביא לך, מטר.

לקח מפנו סתם,

לא ישלם לו מדמי שביעית, שאין פורעין חוב מדמי שביעית.

מסכת שביעית

בעריכת זאב לבנוני

1 האומר לפועל הא לך כסף כדי שתלקט לי פירות שביעית,

הכסף אינו נחשב לדמי שביעית (אלא כשכר טרחה).

2 האומר לפועל הא לך כסף בשווי פירות שביעית שתלקט לי,

המעות נחשבות כדמי שביעית (שנראה כמכר).

כותרת נוספת: לקח מהנחתום ככר לחם

1 אם אמר לנחתום: "כשאלקוט ירקות בשדה אביא לך", מותר (שנראה כהחלפת מתנות).

2 לקח מהנחתום ככר לחם בהקפה,

לא ישלם חובו בדמי שביעית, שאין פורעים חוב בדמי שביעית.

משנה ה: מה מותר ומה אסור לעשות בדמי שביעית ?

אין נוֹתְנִין לֹא לַבֵּיִר, וְלֹא לַבֶּלֶן, וְלֹא לַסֶּפֶר, וְלֹא לַסֶּפֶן.

אֲבָל נוֹתֵן הוּא לַבֵּיִר לְשִׁתוֹת.

וְלִכְלֵן הוּא נוֹתֵן מִתְּנַת חֲנָם.

1 אין לשלם בדמי שביעית שכר של חופר בורות, ספר, ספן או כל אומן אחר.

2 מותר לתת דמי שביעית למי שמספק לו מי שתיה מהבור.

3 מותר לתת דמי שביעית כמתנת חנם לכל אחד.

משנה ו: עבודה בפירות שביעית (אף לאחר שנקטפו), צריכה להעשות בשינוי

תָּאֲנִים שֶׁל שְׁבִיעִית, אֵין קוֹצִין אוֹתָן בַּמִּקְצָה, אֲבָל קוֹצֵה אוֹתָם בְּחֶרֶבָה.

אֵין דוֹרְכִין עֲנָבִים בְּנֵת, אֲבָל דוֹרֵךְ הוּא בְּעֶרְבָה.

וְאֵין עוֹשִׂין זִיתִים בְּבֵד וּבִקְטָב,

אֲבָל כּוֹתֵשׁ הוּא וּמְכַנִּיס לַבּוֹדִידָה.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֵף טוֹחֵן הוּא בְּבֵית הַבַּד וּמְכַנִּיס לַבּוֹדִידָה.

1 אין לשטוח תאנים ליבוש במוקצה (מקום המיועד לכך), אלא בחרבה (מקום יבש אחר).

2 אין לדרוך ענבים בגת (כמו כל השנים) אלא דורך בעריבה (כלי עץ שלשים בו עיסה).

3 סחיטת זיתים:

3.1 תנא קמא (ואין הלכה כמותו):

3.1.1 אין סוחטים זיתים בבית הבד, גדול, או קטן ("קטב").

3.1.2 מותר לכתוש את הזיתים ולהכניס אותם לבית בד קטן מאוד ("בוֹדִידָה").

3.2 רבי שמעון: מותר לכתוש בבית הבד ואח"כ לסחוט את השמן בבודידה.

משנה ז: בישול ירק של שביעית בשמן על תרומה

אֵין מְבַשְׁלִין יֶרֶק שֶׁל שְׁבִיעִית בְּשֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה,

שְׁלֹא יִבְאֲנוּ לִידֵי פְּסוּל.

רַבִּי שְׁמַעוֹן מְתִיר.

וְאֶחָדָן אֶחָדָן וְתִפְשֵׁ בְשִׁבְעֵיתָ,

וְהִפְרִי עֲצָמוֹ אֶסוּר.

1 תנא קמא: אסור,

עשוי להיגרם הפסד לשמן, כאשר יבער את השביעית מהבית.

2 רבי שמעון (ואין הלכה כמותו): מתיר.

כותרת נוספת: מכירת פירות שביעית

כלל: אם את דמי המכר ממירים במאכל כלשהוא, ואח"כ ממירים גם אותו במאכל אחר, וכך הלאה:

1 קדושת שביעית חלה על המאכל האחרון.

2 הפירות הראשונים נשארים בקדושת שביעית.

משנה ח: בדמי שביעית אפשר לקנות רק אוכל, שתיה או שמן לסוך את הגוף

אין לוקחים עבדים וקרקעות ובהמה טמאה, מדמי שביעית.

ואם לקח, יאכל כנגדו.

אין מביאין קניי זבים וקניי זבות וקניי יולדות מדמי שביעית,

ואם הביא, יאכל כנגדו.

אין סכין כלים בשמן של שביעית.

ואם סף, יאכל כנגדו.

1 אין קונים עבדים, קרקעות או בהמה טמאה בדמי שביעית.

אם קנה, יקנה בערך הכספי שהוציא, דברים שהם לצורך אכילה.

2 אין קונים קניי זבים וקניי זבות וקניי יולדות בדמי שביעית.

אם קנה, יקנה בערך הכספי שהוציא, דברים שהם לצורך אכילה.

3 אין סכים כלים בשמן שביעית.

אם סף, יקנה בערך הכספי שלהם, דברים שהם לצורך אכילה.

משנה ט: עור שסכו אותו בשמן של שביעית

עור שסכו בשמן של שביעית,

רבי אליעזר אומר: ידלק.

וחכמים אומרים: יאכל כנגדו.

אמר ר' לרבי עקיבא: אומר ה"ה רבי אליעזר: עור שסכו בשמן של שביעית, ידלק.

אמר להם:

שתקו!

לא אמר לכם מה שרבי אליעזר אומר בו.

1 רבי אליעזר: העור ישרף (כיוון שאסור להשתמש בשמן שביעית).

2 חכמים: יקנה אוכל או שתיה בערך של השמן ויאכלם בקדושת שביעית.

3 ספרו לרבי עקיבא את מה שפסק רבי אליעזר: אמר להם:

3.1 "שתוקו: לא כך אמר רבי אליעזר".

3.2 "ולא אומר לכם מה שבאמת אמר רבי אליעזר".

משנה י': מאמר נוסף שאמרו לרבי עקיבא בשמו של רבי אליעזר

וְעוֹד אָמְרוּ לְפָנָיו.

אוֹמֵר הָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר:

הָאוֹכֵל פֶּת פּוֹתִים כְּאוֹכֵל בֶּשֶׂר חֲזִיר.

אָמַר לָהֶם:

נִשְׁתַּקּוּ

לֹא אָמַר לָכֶם מֵה נִשְׁרָפִי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר בּוּ.

1 משמו של רבי אליעזר אמרו:

2 "כל האוכל פת כותים (ראה מושגים) כאוכל בשר חזיר".

3 ענה להם רבי עקיבא:

3.1 "שתוקו" (אל תאמרו דבר זה בשמו של רבי אליעזר).

3.2 "לא אומר לכם מה שבאמת אמר רבי אליעזר בנושא זה".

משנה יא': דין בית מרחץ שהוסק בקש ותבן של שביעית

מְרַחֵץ נִשְׁהַסְקָה בְּתַבֵּן אוּ בְּקֶשֶׁת נִשְׁבִּיעֵית,

מְפָרֵץ לְרַחוּץ בָּהּ.

וְאִם מִתְחַשֵּׁב הוּא, הָרִי זֶה לֹא יִרְחֵץ.

1 מותר לרחוץ בבית מרחץ הזה (יש אומרים בדיעבד, ויש אומרים אף להסיק לכתחילה).

2 אדם חשוב (שאחרים לומדים ממעשיו) יחמיר ולא ירחץ בו.

פרק ט

הנושאים העיקריים בפרק: ירקות שאפשר לקנות מעם הארץ בשביעית, דיני ספיחים בשביעית,

שלושה אזורים (ולמעשה תשעה) נפרדים בא"י בנושא ביעור מעשרות,

זמן ביעור מעשרות, נושאים הקשורים לרביעה שניה, כיצד היא מצוות

ביעור, פירות שניתנו במחנה או נפלו בירושה.

מושגים:

רביעה שניה: גשמי היורה מחולקים ל- 3 עונות גשמים: רביעה בכירה, רביעה בינונית, רביעה אפילה.

תאריך כל רביעה נתון במחלוקת רבי מאיר, רבי יהודה, ורבי יוסי. רביעה שניה היא

הרביעה הבינונית.

ספיחי שביעית: מה שגדל מאליו מהזרעים שנפלו בארץ לפני השביעית, וגדלו בשביעית.

משנה א': ירקות שמותר לקנותם בשביעית מכל אדם (אף מעם הארץ)

הפִּיגָם, וְהִזְבֻּזִין הַשּׁוֹטִים, וְהַחֲלִילִיּוֹת, כְּסֶבֶךְ שֶׁבְּהָרִים, וְהַכֶּרֶס שֶׁבְּנִהְרֹת, וְהַגְּרֹגֵר שֶׁל אֶפֶר,

**פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשָׂוֹת,
וְנִלְקָחִים מִכָּל אָדָם בְּשִׁבְעִית,
שֶׁאֵין כְּיוֹצֵא בָהֶם נֶשְׁמָר.**

רבי יהודה אומר:

**סְפִיחֵי חֶרְדָּל מִתְרִין,
שֶׁלֹא נִחְשְׁדוּ עֲלֵיהֶן עוֹבְרֵי עֲבָרָה.**

רבי שמעון אומר:

**כָּל הַסְּפִיחִין מִתְרִין, חוּץ מִסְּפִיחֵי כְּרוֹב.
שֶׁאֵין כְּיוֹצֵא בָהֶם בְּיִרְקוֹת שָׂדֶה.**

וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: כָּל הַסְּפִיחִין אֲסוּרִין.

1 רשימה של ירקות בר (שהם בחזקת הפקר):

1.1 שפטורים מן המעשר,

1.2 שמותר לקנותם מכל אדם בשביעית,

1.3 שאין נוהגים לשמרם.

כותרת נוספת: דיני ספיחים בשביעית

1 רבי יהודה (ואין הלכה כמותו):

1.1 ספיחים (ראה מושגים) של חרדל מותר לקנות מכל אדם.

1.2 לא נחשדו עוברי עבירה של שביעית, להביא כמותם ממה שגדל כמותם בשביעית.

2 רבי שמעון:

2.1 כל הספיחים מותר לקנותם מכל אדם, חוץ מספיחי כרוב.

2.2 אין בכרוב ספיחים ובוודאי ירקות גינה הם.

3 חכמים: כל הספיחים, אסור לקנותם מעם הארץ.

משנה ב: 3 אזורים (ולמעשה 9) נפרדים בא"י לענין מצוות ביעור

שֶׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לְבַעוֹר:

יְהוּדָה, וְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, וְהַגָּלִיל.

וְשֶׁלֹשׁ שֶׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לְכָל אַחַת וְאַחַת:

גָּלִיל הָעֵלְיוֹן, וְגָלִיל הַתַּחְתּוֹן, וְהַעֲמֵק.

מִכְּפַר חֲנוּנְיָה וּלְמַעְלָן, כָּל שֶׁאֵינוֹ מְגֻדֵל שְׁקָמִין, גָּלִיל הָעֵלְיוֹן.

וּמִכְּפַר חֲנוּנְיָה וּלְמַטָּן, כָּל שֶׁהוּא מְגֻדֵל שְׁקָמִין, גָּלִיל הַתַּחְתּוֹן.

וְחֻחוּם מְבָרְיָא, הַעֲמֵק.

וּבִיהוּדָה: הַהַר, הַשְּׂפֵלָה, וְהַעֲמֵק.

וּשְׂפֵלַת לוד כְּשֶׁפֵלַת הַדְּרוֹם,

וְהַהַר שֶׁלָּהּ כְּהַר הַמְּלָךְ.

מִבֵּית חוּרוֹן וְעַד הַיָּם, מְדִינָה אַחַת.

1 האזורים הם:

יהודה, עבר הירדן, גליל.

2 כל אחד מהאזורים הנ"ל מחולק ל- 3 אזורים נוספים:

- 2.1 גליל: גליל עליון, גליל תחתון ועמק.
  - 2.1.1 גליל עליון: מכפר חנניה וצפונה, שהוא מקום שאין מגדלים שקמים.
  - 2.1.2 גליל תחתון: מכפר חנניה ודרומה, שהוא מקום שמגדלים שקמים.
  - 2.1.3 העמק: טבריה וסביבותיה.
- 2.2 יהודה:
  - 2.2.1 ההר (הנקרא גם הר המלך, והרי יהודה ואפרים כלולים בו).
  - 2.2.2 השפלה (הנקראת גם שפלת הדרום).
  - 2.2.3 העמק (מעין גדי ועד בקעת יריחו).
- 3 דינה של שפלת לוד לעניין ביעור הוא כמו של שפלת הדרום.
- 4 ההר בשפלת לוד דינו כהר המלך.
- 5 מבית חורון ועד הים נחשב למדינה אחת.

משנה ג: הסבה לחלוקה ל- 3 אזורים (ולמעשה ל- 9)

וְלִמָּה אָמְרוּ שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת?

שֶׁיְהִיוּ אוֹכְלֵי בָּכָל אַחַת וְאַחַת עַד שֶׁיִּכְלֶה הָאֲחֵרוֹן שֶׁבָּהּ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר:

לֹא אָמְרוּ שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת אֲלָא בִּיהוּדָה,

וּשְׂאֵר כָּל הָאֲרָצוֹת כְּהַר הַמֶּלֶךְ.

וְכָל הָאֲרָצוֹת כְּאַחַת לְיִתִּים וְלִתְמָרִים.

1 תנא קמא:

- 1.1 להשיענו שכל עוד לא כלה מין פרות מסוים באותו אזור לחיה אפשר גם לאכול מהם בבית.
- 2 רבי שמעון (ואין הלכה כמותו):
  - 2.1 רק ביהודה בלבד יש חלוקה ל 3 ארצות.
  - 2.2 בשאר הארצות (גליל ועבר הירדן), יש לבער את אותו מין רק כאשר כלה מין זה בהר המלך.
  - 2.3 לגבי זיתים ותמרים: כל שלושת האזורים נחשבים כארץ אחת לעניין ביעור.

משנה ד: זמן ביעור מעשרות

אוֹכְלֵי עַל הַמֶּפְקֵר, אֲבָל לֹא עַל הַשְּׂמֹר.

רַבִּי יוֹסִי מְתִיר אֶף עַל הַשְּׂמֹר.

אוֹכְלֵי עַל הַטְּפִיחִין,

וְעַל הַדּוּפְרָא,

אֲבָל לֹא עַל הַסְּתוּנִיּוֹת.

רַבִּי יְהוּדָה מְתִיר, כָּל זְמַן שֶׁבִּפְרוֹ עַד שֶׁלֹּא יִכְלֶה הַקֵּיץ.

1 יש לבער את הפירות מהבית כאשר:

- 1.1 תנא קמא: אין פירות מאותו סוג במקום הפקר, אף אם הם קיימים עדיין בחצר שמורה.
- 1.2 רבי יוסי: אין פירות מאותו סוג אפילו במקום שמור.
- 2 כל עוד שיש טפיחים (גרגירים קשים של תבואה וקטניות), אין חובת ביעור מאותו המין.
- 3 כל עוד שיש פירות בדופרא (אילן שעושה פירות פעמיים בשנה), אין חובת ביעור מאותו המין.
- 4 אם נשאר רק ענבים סתונוניות (שבישולם נגמר בסתיו):
- 4.1 תנא קמא: חלה חובת ביעור לגבי ענבים (הם נחשבים לרעים וגרועים).
- 4.2 רבי יהודה: מתיר לאכול ענבים, אם הסתונוניות התחילו להתבשל קודם שהסתיים הקיץ.

משנה ה: דין ביעור בשלושה סוגי ירק הכבושים בחבית אחת**הַנוֹבֵשׁ שְׁלֹשָׁה כְּבוּשִׁים בְּחִבִּית אַחַת,****רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אוֹכְלִין עַל הָרֵאשׁוֹן.****רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אֵף עַל הָאֶחָד.****רַבִּי גַמְלִיאֵל אוֹמֵר: כֹּל שֶׁנֶּכְלָה מֵיָנוּ מִן הַשְּׂדֵה, יִבְעַר מֵיָנוּ מִן הַחִבִּית, וְהִלְכָה כְּדַבְּרוּ.****רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: כֹּל יֶרֶק, אֶחָד לְבַעַר.****אוֹכְלִין בְּרִגְלָה עַד שֶׁיִּכְלוּ סִגְרִיּוֹת מִבְּקַעַת בֵּית נְטוּפָה.**

- 1 רבי אליעזר (ואין הלכה כמותו): לאחר שכלה מין אחד מהשדה חייבים לבער את שאר המינים.
- 2 רבי יהושע (ואין הלכה כמותו): כל זמן שאחד מהמינים מצוי בשדה מותר לאכול מכולם.
- 3 רבן גמליאל: כאשר כלה אחד מהמינים מהשדה, צריך לבער רק את אותו המין מהחבית.
- 4 רבי שמעון (ואין הלכה כמותו):
- 4.1 כל מיני הירקות נחשבים כמין אחד.
- 4.2 כל עוד שמצוי ירק כל שהוא בשדה, מותר לאכול מכל הירקות שבבית.

כותרת נוספת: זמן ביעור צמח רגילה

יש לבער סגריות (מין רגילה), כאשר כלה מין זה מבקעת בית נטופה.

משנה ו: זמן ביעור עשבים ועלים**הַמְלַקֵּט עֵשְׂבִים לְחַיִּים, עַד שֶׁיִּיבֹשׁ הַפְּחוּק.****וְהַמְנַבֵּב בְּיָבוֹשׁ, עַד שֶׁתֵּרַד רְבִיעָה שְׁנִיָּה.****עַלֵי קָנִים וְעַלֵי גִפְנִים, עַד שֶׁיִּשְׁרֹוּ מְאֹבֵיהֶן.****וְהַמְנַבֵּב בְּיָבוֹשׁ, עַד שֶׁתֵּרַד רְבִיעָה שְׁנִיָּה.****רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: בְּכֶלֶן עַד שֶׁתֵּרַד רְבִיעָה שְׁנִיָּה.**

1 תנא קמא:

1.1 עשבים:

1.1.1 עשבים לחים: צריכים ביעור כאשר באדמה אין כבר לחלוחית ("ייבש המתוק").

1.1.2 עשבים יבשים: צריכים ביעור כשמגיעה רביעה שניה (ראה מושגים) של מוצאי שביעית.

1.2 עלי קנים וגפנים:

מסכת שביעית

בעריכת זאב לבנוני

- 1.2.1 עלים לחים: צריכים ביעור כאשר הם נושרים מהגבעול אליו הם מחוברים.
 1.2.2 עלים יבשים: צריכים ביעור כשמגיעה רביעה שניה של מוצאי שביעית.
 2 רבי עקיבא: בין בעשבים, ובין בעלים. בין בלחים ובין ביבשים, צריכים ביעור לאחר רביעה שניה.

משנה ז: נושאים נוספים הקשורים לרביעה שניה**פיוצא בו,****המשפיר בית לחברו עד הגשמים, עד שתירד רביעה שנייה.****המדר הנאה מחברו עד הגשמים, עד שתירד רביעה שנייה.****עד אימתי עניים נכנסים לפרדסות? עד שתירד רביעה שנייה.****מאימתי נהנין ושורפין בתבן ובקש של שביעית? משתירד רביעה שנייה של מוצאי שביעית.**

- 1 המשכיר בית לחברו עד הגשמים, כוונתו: "עד שתירד רביעה שנייה".
 2 המודר הנאה מחברו עד הגשמים, כוונתו: "עד שתירד רביעה שנייה".
 3 לעניים מותר ללקוט לקט שכחה ופאה עד הרביעה השנייה (אח"כ דריסת רגלם מזיקה לשדות).
 4 מותר לשרוף תבן וקש בשביעית (למרות שהם ראויים לאכילת בהמה) כאשר תירד רביעה שנייה.

משנה ח: כיצד היא מצוות ביעור ?**מי שנהיו לו פירות שביעית והגיע שעת הבעור,****מחלק מוזן שלוש סעודות לכל אחד ואחד.****עניים אוכלין אחר הבעור, אבל לא עשירים, דברי רבי יהודה.****רבי יוסי אומר: אחד עניים ואחד עשירים אוכלין אחר הבעור.**

1 הגיעה שעת הביעור (כל ירק בהתאם לעונתו):

- 1.1 מפרישים 3 סעודות עבור כל אחד מאנשי הבית, ועבור השכנים והקרובים.
 1.2 את מה שנותר, מוציאים ומניחים מחוץ לבית.
 2 מי רשאי לזכות בפירות המופקרים לאחר הביעור?
 2.1 רבי יהודה (ואין הלכה כמותו):
 2.1.1 רק מי שאינם בעלי השדה (נקראים "עניים").
 2.1.2 בעלי השדות (נקראים "עשירים") עצמם אינם יכולים לזכות בפרותיהם.
 2.2 רבי יוסי: כל אחד יכול לזכות בפירות, כולל בעל הבית עצמו.

משנה ט: פירות שביעית שניתנו בירושה או במתנה**מי שנהיו לו פירות שביעית, שנפלו לו בירושה או שנתנו לו במתנה,****רבי אליעזר אומר: ינתנו לאוכליהן.****וחכמים אומרים: אין החומא נשפר,****אלא יפכרו לאוכליהן, ודמיהם יתחלקו לכל אדם.****האוכל מעטת שביעית עד שלא הורמה חלתה, חזיב מיתה.**

- 1 רבי אליעזר: ייתן את הפירות לאחרים, ויכול לאכול יחד אתם (שלא להחזיק טובה למי שנתנם לו).

מסכת שביעית

בעריכת זאב לבנוני

2 חכמים: יכול לאכול את הפירות בעצמו ללא אחרים.

3 חכמים לרבי אליעזר:

3.1 לשיטתך שאין החוטא נשכר (ולכן לא יוכל את הפירות לבדו):

3.1.1 צריך למכור את הפירות, והדמים יתחלקו לכל אדם.

4 האוכל מעיסת שביעית קודם שהורמה ממנה חלה חייב מיתה (בידי שמים).

פרק י**הנושאים העיקריים בפרק:** חובות ששביעית אינה משמטת, שטרות חוב שנמסרו לב"ד או מלווה שיש

עליו פרוזבול, דיני פרוזבול, דיני כוורת להיות כקרקע, המבקש להחזיר חוב

שהשביעית שמטה. דברים שהעושה אותם רוח חכמים נוחה ממנו.

משנה א: שביעית משמטת רק חוב או מלווה ודוגמאות לכך**שְׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת אֶת הַמְלוּוָה בְּשֵׁטֶר וְשֵׁלָא בְּשֵׁטֶר.****הַקֶּפֶת הַחֲנוּת,****אֵינָה מְשַׁמֶּטֶת,****וְאִם עָשָׂא מְלוּוָה, הֲרִי זֶה מְשַׁמֶּטֶת.****רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָרֵאשׁוֹן הָרֵאשׁוֹן מְשַׁמֵּט.****שֶׁכֶר שֶׁכִּיר אֵינוֹ מְשַׁמֵּט.****וְאִם עָשָׂא מְלוּוָה, הֲרִי זֶה מְשַׁמֵּט.****רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר:****כָּל מְלֹאכָה נְפוֹסְקַת בְּשִׁבְעִית, מְשַׁמֶּטֶת.****וְשִׁאֵינָה פּוֹסְקַת בְּשִׁבְעִית, אֵינָה מְשַׁמֶּטֶת.**

1 השביעית משמטת הלוואה בין שיש עליה שטר ובין שניתנה ללא שטר.

2 חוב שנוצר בקנית מצרכים בהקפה בחנות:

2.1 תנא קמא:

2.1.1 אינה משמטת.

2.1.2 אם החנווני סיכם את החשבון וזקף אותו על הקונה כהלוואה, השביעית משמטת.

2.2 רבי יהודה: אם התבצעו כמה קניות בהקפה, האחרונה לא משמטת. הקודמות משמטת.

3 שכר מלאכתו של פועל:

3.1 תנא קמא:

3.1.1 שביעית אינה משמטת.

3.1.2 אם בעל הבית זקף את החשבון כחוב על הפועל, השביעית משמטת.

3.2 רבי יוסי:

3.3 מלאכה שהסתימה בכניסת שביעית (כיוון שאסור לעשותה), השביעית משמטת את החוב.

3.4 מלאכה שאינה מסתיימת בשביעית (כגון עבודה המותרת בשביעית), השביעית אינה משמטת.

משנה ב: השוחט ונותן בהקפה בשר ללקוחות ביו"ט ראשון של ראש השנה של שנה שמינית**השוחט את הקפה וְחִלְקָה בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה,****אם היה החדש מעבר, משמט.****ואם לאו, אינו משמט.****האונס, והמפתה, והמוציא שם רע, וְכָל מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין, אֵינָן מְשַׁמְטִין.****הפלוה על המשכון,****וְהַמּוֹסֵר נְשִׁטְרוֹתָיו לְבֵית דִּין, אֵינָן מְשַׁמְטִין.**

1 אם חודש אלול מעובר (יו"ט ראשון הוא ל' אלול), החוב על הבשר נשמט.

2 אם החודש אינו מעובר (יו"ט ראשון הוא א' תשרי), החוב על הבשר אינו נשמט.

כותרת נוספת: קנסות של אונס, מפתה, מוציא שם רע או חיוב שחייבו ב"ד, שביעית אינה משמטת**כותרת נוספת: מלווה על המשכון או חוב שנמסר לב"ד**

1 המלווה את חברו וקבל משכון על החוב, שביעית אינה משמטת.

2 המוסר שטרותיו לב"ד שהם יגבו את חובו, שביעית אינה משמטת.

משנה ג: חוב שנכתב עליו פרוזבול**פְּרוֹזְבוּל אֵינוֹ מְשַׁמֵּט.****זֶה אֶחָד מִן הַדְּבָרִים שֶׁהַתְּקִין הִלֵּל הִזְקֵן:****כְּשֶׁרָאָה שֶׁנִּמְנְעוּ הָעַם מִלְּהִלוֹת זֶה אֶת זֶה, וְעוֹבְרִין עַל מֵה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה (דברים טו, ט):****"הַשֹּׁמֵר לֶךָ פֶּן יִהְיֶה דְבַר עִם לְכַבֵּד בְּלִיעַל" וְגוֹמֵר,****הַתְּקִין הִלֵּל לְפְרוֹזְבוּל.**

1 החוב אינו משמט.

2 כשראה הלל שנמנעים מלהלוות זה לזה, תיקן שיכתבו פרוזבול על החוב.

משנה ד: נוסח פרוזבול**זֶהוּ גוֹפוֹ שֶׁל פְּרוֹזְבוּל:****"מוסר אני לכם איש פלוני ופלוני הדינים שבמקום פלוני, נשכל חוב נשיג לי, נשאגבנו כל זמן שארצה",****וְהַדְּיָנִים חוֹתְמִין לְמַטָּה אוֹ הַעֲדִים.**

1 "מוסר אני לכם איש פלוני ופלוני הדינים ... , שכל חוב שיש לי שאגבנו בכל זמן שארצה".

2 הדיינים או העדים חותמים מתחת לנוסח הזה.

משנה ה: המשך דיני פרוזבול**פְּרוֹזְבוּל הַמְּקַדֵּם כָּשֵׁר,****וְהַמְּאַחֵר פְּסוּל.****נְשִׁטְרֵי חוֹב הַמְּקַדְמִים פְּסוּלִים,**

והמאחרים כְּשָׂרִים.

אֶחָד לַיּוֹם מִחֲמִשָּׁה, כּוֹתֵב פְּרוּזְבוּל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד.

חֲמִשָּׁה לַיּוֹם מֵאֶחָד, אֵינוֹ כּוֹתֵב אֶלָּא פְּרוּזְבוּל אֶחָד לְכָל־סָבִיב.

- 1 פרוזבול מוקדם (התאריך הכתוב בו קודם לזמן כתיבת הפרוזבול) כשר.
- 2 פרוזבול מאוחר (התאריך הכתוב בו מאוחר לזמן כתיבת הפרוזבול) פסול.
- 3 שטר חוב מוקדם, פסול (המלווה גובה מהלקוחות מהזמן הרשום בשטר, ומפסידן שלא כדין).
- 4 שטר חוב מאוחר, כשר (המלווה גובה רק מהזמן הכתוב בשטר וההפסד שלו).
- 5 לווה אחד שלוה מחמישה מלווים, כל מלווה צריך לכתוב פרוזבול.
- 6 מלווה אחד שהלווה לחמישה לווים, מספיק פרוזבול אחד לכולם.

משנה ו': המשך דיני פרוזבול

אֵין כּוֹתְבִין פְּרוּזְבוּל אֶלָּא עַל הַקֶּרֶע.

אִם אֵין לוֹ, מְזַכֵּה הוּא בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ כֹּל שְׂדֵהוּ.

הֵיטָה לוֹ שְׂדֵה מְשֻׁכָּנֵת בְּעִיר, כּוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוּזְבוּל.

רַבִּי חֲצִפְיָת אָמַר:

כּוֹתְבִין לְאִישׁ עַל נִכְסֵי אִשְׁתּוֹ,

וְלִיתּוּמִים עַל נִכְסֵי אֶפּוֹטְרוֹפִין.

- 1 כותבים פרוזבול רק אם ללווה יש קרקע.
- 2 אם ללווה אין קרקע יכול המלווה לזכות לו קרקע כל שהוא.
- 3 אם ללווה יש קרקע ממושכנת אפשר לכתוב עליה פרוזבול.
- 4 רבי חוצפית:
- 4.1 כותב אדם פרוזבול על גבי נכסיו של אשתו (קרקע של אשתו).
- 4.2 אפוטרופוס הלווה לצורך יתומים, יכול לכתוב פרוזבול על גבי נכסיו הפרטיים.

משנה ז': האם כוורת דבורים המונחת על הקרקע נחשבת לקרקע לענין פרוזבול ?

כּוֹרֵת דְּבוּרִים,

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: הָרִי הִיא כְּקֶרֶע,

וְכוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוּזְבוּל,

וְאִינָהּ מְקַבֶּלֶת טְמֵאָה בְּמִקְוָה,

וְהַרְוָה מְסֻנָּה בְּשַׁבָּת, חֵיב.

וְחֻכְמִים אֹמְרִים: אִינָה כְּקֶרֶע,

וְאֵין כּוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוּזְבוּל,

וְמִקְבֶּלֶת טְמֵאָה בְּמִקְוָה,

וְהַרְוָה מְסֻנָּה בְּשַׁבָּת, פְּטוּר.

1 רבי אליעזר (ואין הלכה כמותו): כוורת נחשבת כקרקע. ולכן:

1.1 כותבים עליה פרוזבול.

מסכת שביעית

בעריכת זאב לבנוני

- 1.2 אינה מקבלת טומאה כשהיא במקומה על הקרקע.
- 1.3 הרודה דבש מהכוורת בשבת, חייב (כדין תולש צמח מהקרקע).
- 2 חכמים: כוורת אינה נחשבת כקרקע. ולכן:
- 2.1 אין כותבים עליה פרוזבול.
- 2.2 מקבלת טומאה כדין כלי.
- 2.3 הרודה דבש מהכוורת בשבת, פטור.

משנה ח: לווה המבקש להחזיר הלוואה לאחר שנת השביעית

הפחזיר חוב בשביעית, יאמר לו: "משמט אני".
אמר לו: "אף על פי כן", יקבל מפניו, שנאמר (דברים טו, ב): "וזה דבר השמטה".

כיצא בו, רוצח שגלה לעיר מקלט, ורצו אנשי העיר לכבדו, יאמר להם: "רוצח אני",
אמרו לו: "אף על פי כן", יקבל מהם, שנאמר (שם יט, ד): "וזה דבר הרוצח".

- 1 יאמר לו המלווה: "משמט אני" (כיוון ששביעית משמטת).
- 2 אם אמר הלווה: "ואף על פי כן אני רוצה להחזיר לך", יכול המלווה לקבל ממנו.

כותרת נוספת: רוצח שגלה לעיר מקלט ורצו אנשי העיר לכבדו

- 1 יאמר להם הרוצח: "רוצח אני".
- 2 אם אמרו לו אנשי העיר: "ואף על פי כן, רוצים אנו לכבדך", יכול לקבל מהם.

משנה ט: דברים שאם עושה אותם אדם, רוח חכמים נוחה הימנו

הפחזיר חוב בשביעית, רוח חכמים נוחה מפניו.
הלוה מן הגר שנתגירו בניו עמו. לא יחזיר לבניו.
ואם החזיר, רוח חכמים נוחה מפניו.
כל המטלטלין נקנין במשיכה.
וכל המקום את דברו, רוח חכמים נוחה מפניו.

- 1 לווה המחזיר חוב, למרות שעברה שביעית, והוא פטור מלהחזיר.
- 2 הלווה מגר שגם בניו התגיירו יחד אתו, פטור מלהחזיר לבניו.
- 3 אם החזיר רוח חכמים נוחה ממנו.
- 4 קנין מטלטלים: לאחר שהקונה והמוכר הסכימו על המכירה:
- 4.1 אם משך הקונה בחפץ, אין הקונה או המוכר יכולים לחזור בהם.
- 4.2 אם הקונה לא משך (ולא נתן כסף), אבל סוכם ביניהם על הקניין:
- 4.2.1 מן הדין יכול כל אחד לחזור בו.
- 4.2.2 אם עמדו בדיבורם, רוח חכמים נוחה מהם.